

Stoliki Przyszłości

„Scenariusze przyszłości Krakowa
w kontekście kryzysu klimatycznego”

Raport

Deep Demonstration: Zeroemisyjny Kraków 2030

Kraków, grudzień 2019
© Pracownia Miejska

I. Informacje wprowadzające | str. 4

II. Organizatorzy | str. 6

III. Scenariusze Przyszłości Krakowa

1. Zanieczyszczenie powietrza i starzenie się mieszkańców | str. 9
2. Zmiany klimatu i ich konsekwencje dla Krakowa | str. 14
3. Przegrzane miasto oraz pogarszające się zdrowie psychiczne mieszkańców | str. 22
4. Szerokie spojrzenie na miasto, czyli co można zrobić, by było lepiej? | str. 32

IV. Podsumowanie | str. 38

V. Załącznik

Jaki będzie Kraków przyszłości?

Jak będzie nam się żyło w mieście za 10, 20, 30 lat?

Jakie wyzwania czekają mieszkańców i administrację publiczną?

Co możemy zmienić/poprawić już teraz, by zapewnić w przyszłości wyższą jakość życia w mieście?

Te nieoczywiste pytania zadali sobie uczestnicy „Stolików Przyszłości”, mikrowydarzeń, których celem było wypracowanie scenariuszy przyszłości Krakowa. Na początku grudnia 2019 r. kilkadziesiąt mieszkańców i mieszkanki Krakowa (w tym studentów, pracowników administracji, lokalnych aktywistów i miłośników miasta) zastanawiało się nad tym, co czeka miasto w przyszłości i jak już teraz można reagować na stojące przed Krakowem wyzwania. Burza mózgów, mnóstwo emocji i cenne, czasem niestandardowe pomysły – oto efekty grudniowych stolików przyszłości.

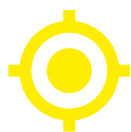
A więc: jaki będzie Kraków w perspektywie kilkudziesięciu lat?

I. Informacje wprowadzające

Termin Stolików Przyszłości

Początek grudnia 2019 r.

Cele:

- wypracowanie scenariuszy przyszłości Krakowa w kontekście kryzysu klimatycznego przez przedstawicieli różnych sektorów/podmiotów – pozyskanie wiedzy na temat tego, w jaki sposób mieszkańcy miasta widzą przyszłość Krakowa z uwzględnieniem konsekwencji zmian klimatu;
- docenienie dużego zaangażowania i potencjału intelektualnego różnego typu podmiotów funkcjonujących w Krakowie – interesariuszy projektu Zeroemisyjny Kraków (także: zaangażowanie w projekt i budowa tożsamości z celami projektu).

Kontekst realizacji

Mikrowydarzenia „Stoliki przyszłości” były zorganizowane w ramach projektu „Zeroemisyjny Kraków” realizowanego w 2019 r. przez Miasto Kraków i Pracownię Miejską we współpracy z Climate-KIC, elementu programu “Deep Demonstration of Healthy & Clean Cities” utworzonego przez Climate-KIC i finansowanego przez Europejski Instytut Innowacji i Technologii. Celem projektu jest osiągnięcie przez Kraków zeroemisyjności – cel ten realizowany będzie poprzez tworzenie i testowanie rozwiązań, które będą skutecznie prowadzić do neutralności klimatycznej miasta, angażując samorząd, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, instytucje edukacyjne, a przede wszystkim mieszkańców.

Formuła wydarzenia

Każdy podmiot zainteresowany organizacją stolika przyszłości otrzymał od Pracowni Miejskiej proponowany scenariusz spotkania (do elastycznego wykorzystania) oraz karty z trendami środowiskowymi i technologicznymi; pozostała część organizacyjna zależała od możliwości i pomysłu bezpośredniego organizatora wydarzenia.

Proponowane tematy dyskusji

W ramach stolików przyszłości dyskutowano na tematy obejmujące:

- starzenie się mieszkańców,
- miejskie wyspy ciepła,
- komunikacja/mobilność w mieście,
- technologie dla klimatu,
- jedzenie i inna konsumpcja,
- przestrzeń miejska – zieleń i budynki.

II. Organizatorzy stolików

Klub Jagielloński

www.klubjagiellonski.pl

**Instytut Projektowania Miast i Regionów
Politechniki Krakowskiej**

www.arch.pk.edu.pl

**Zarząd Zieleni Miejskiej
w Krakowie**

www.zzm.krakow.pl

**Wydział Gospodarki Komunalnej
UM Kraków**

www.bip.krakow.pl

Polskie Stowarzyszenie Zero-Waste

www.zero-waste.pl

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Podwawelska”

www.smpodwawelska.pl

Wydział Edukacji UM Kraków

www.portaledukacyjny.krakow.pl

Extinction Rebellion

www.facebook.com/XRKrakow

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny

www.facebook.com/msk.krakow

III. Scenariusze Przyszłości Krakowa

1. Zanieczyszczenie powietrza i starzenie się mieszkańców

Organizator:

Klub Jagielloński (republikańskie i niepartyjne stowarzyszenie, które próbuje oddziaływać na politykę w duchu troski o dobro wspólne; klubjagiellonski.pl)

Uczestnicy - studenci kierunków:

urbanistyka, ekonomia, gospodarka przestrzenna

Formuła wydarzenia:

wykorzystanie metody design thinking

Zanieczyszczenie powietrza oraz starzenie się mieszkańców zostały wskazane przez uczestniczki i uczestników stolika przyszłości zorganizowanego przez Klub Jagielloński jako najbardziej istotne wyzwania kształtujące przyszłość Krakowa. By przyjrzeć się ich konsekwencjom i możliwym działaniom zaradczym, moderatorka wydarzenia zaproponowała spojrzenie na wyzwania z dwóch perspektyw: urzędu miasta oraz mieszkańców. Z perspektywy urzędu miasta kluczowe stały się kwestie ochrony zdrowia mieszkańców, dalszego rozwoju nauki i technologii, ochrony przyrody, rozwoju komunikacji publicznej oraz wątku gospodarczego. Perspektywa mieszkańca koncentrowała się natomiast na sytuacji materialnej, jakości powietrza, dostępie do oferty kulturalnej oraz przestrzeni publicznych (w tym zieleni), poprawie warunków mieszkaniowych, nawiązywaniu kontaktów z innymi osobami, czy ogólnie: poprawie jakości życia. Wspólnym mianownikiem obu perspektyw jest szeroko rozumiana jakość życia mieszkańców, czyli dążenie do miasta zdrowszego, bardziej przyjaznego użytkownikom, w którym po prostu będzie się dobrze żyć (także na emeryturze), a w przypadku trudności zdrowotnych – mieć łatwy dostęp do opieki zdrowotnej, także związanej ze zdrowiem psychicznym.

Wyzwanie stojące przed miastem związane z zanieczyszczeniem powietrza jest wieloaspektowe, z jednej strony bowiem wymaga zaadresowania problemu mobilności w mieście (jak zachęcić do częstszego korzystania z komunikacji publicznej?), a z drugiej strony – zwiększenia w mieście terenów zielonych (oczyszczanie powietrza). Uczestnicy i uczestniczki podkreślali powagę problemu zanieczyszczenia powietrza w mieście, które bezpośrednio oddziałuje na zdrowie mieszkańców i jest istotną barierą rozwojową dla miasta.

MIESZKANIEC

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Ważne jest, aby...

Starzenie mieszkańców Krakowa również jest wyzwaniem złożonym – uczestnicy i uczestniczki stolika przyszłości z Klubu Jagiellońskiego wskazywali na możliwe aspekty zdrowotne (konieczna profilaktyka, promocja zdrowego stylu życia i łatwiejszy dostęp do służby zdrowia, w tym wsparcia psychicznego), transportowe (wymóg dobrego skomunikowania miasta, wraz z zadbaniem o brak barier dla starszych czy niepełnosprawnych użytkowników), gospodarcze (w jaki sposób przyciągnąć do miasta młodych specjalistów?), przestrzenne (więcej przestrzeni publicznych i obszarów zieleni do rekreacji i integracji). Ważną konsekwencją procesu starzenia się mieszkańców miasta jest również troska o dobrostan psychiczny osób starszych (i nie tylko), która może być realizowana poprzez zadbanie o rozwój relacji (działania sprzyjające integracji społecznej).

Ważną rekomendacją dla przyszłych działań realizowanych przez UM Kraków i mieszkańców ze stolika przyszłości organizowanego przez Klub Jagielloński jest spojrzenie na czekające nas wyzwania poprzez pytanie:

„Jak My – mieszkańcy/urzędnicy moglibyśmy pomóc w ...”:

- przeciwdziałaniu chorobom?
- zmniejszeniu umieralności?
- ocaleniu przyrody, tworzeniu i przywracaniu terenów, zielonych, zarządzaniu zielenią?
- powstrzymaniu emigracji młodych?/
przyciągnięciu młodych specjalistów?
- zachęcaniu do podróżowania komunikacją miejską?
- polepszeniu jakości powietrza?
- poprawie sytuacji materialnej mieszkańców?
- łatwiejszym dostępie do przestrzeni publicznej oferty kulturalnej?
- poprawie sytuacji mieszkaniowej?
- nawiązywaniu kontaktów, integracji?
- poprawie jakości życia?

oryginalna
prezentacja

relacja
wideo

Uczestnicy Stoła Przyszłości w Klubie Jagiellońskim,
fot. Ireneusz Kochanek.

Krakow

2. Zmiany klimatu i ich konsekwencje dla Krakowa

Organizator:

Instytut Projektowania Miast i Regionów,
Wydział Architektury, Politechnika Krakowska

Uczestnicy:

Studenci Wydziału Architektury oraz Wydziału
Inżynierii Środowiska Politechniki Krakowskiej,
Koło Naukowe Młoda Urbanistyka

Formuła wydarzenia:

Ze względu na dużą liczbę uczestników, podzielono ich na cztery grupy – każda z grup zajmowała się jednym z wyzwań stojących przed Krakowem w kontekście kryzysu klimatycznego (z perspektywy konsekwencji oraz możliwych działań zaradczych).

Uczestniczki i uczestnicy stolika przyszłości organizowanego przez Instytut Projektowania Miast i Regionów, ze względu na swoje zainteresowania naukowe skoncentrowali się na konsekwencjach kryzysu klimatycznego w odniesieniu do przestrzeni miasta. Tworzyli oni swoje scenariusze przyszłości Krakowa, identyfikując największe zagrożenia dla Krakowa oraz proponując konkretne rozwiązania zapobiegające lub zmniejszające ich negatywny wpływ na miasto. Pracowano nad konsekwencjami czterech kluczowych przejawów zmian klimatu: występowaniu ekstremalnych zjawisk pogodowych, zatapianiu nabrzeży, przegrzewaniu miasta oraz zanieczyszczeniu powietrza.

Scenariusz przyszłości Krakowa, koncentrujący się na wyzwaniu **ekstremalnych zjawisk pogodowych**, obejmował konsekwencje dla miasta i mieszkańców wyraźnie obniżające jakość ich życia, niszczenie przestrzeni oraz negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze. Przede wszystkim uczestnicy i uczestniczki wskazywali na susze (zwiększone ryzyko pożarów i niższe plony, a tym samym wyższe koszty żywności), huragany i trąby powietrzne (stanowiące zagrożenie dla zdrowia i mienia ludzi), powodzie, zaostrzenie klimatu (przegrzewanie miasta latem – wyspa ciepła – i większych mrozów zimą), spadek bioróżnorodności (przy jednoczesnym wydłużeniu okresu wegetacji), większy udział gatunków inwazyjnych oraz zwiększoną możliwość wystąpienia epidemii.

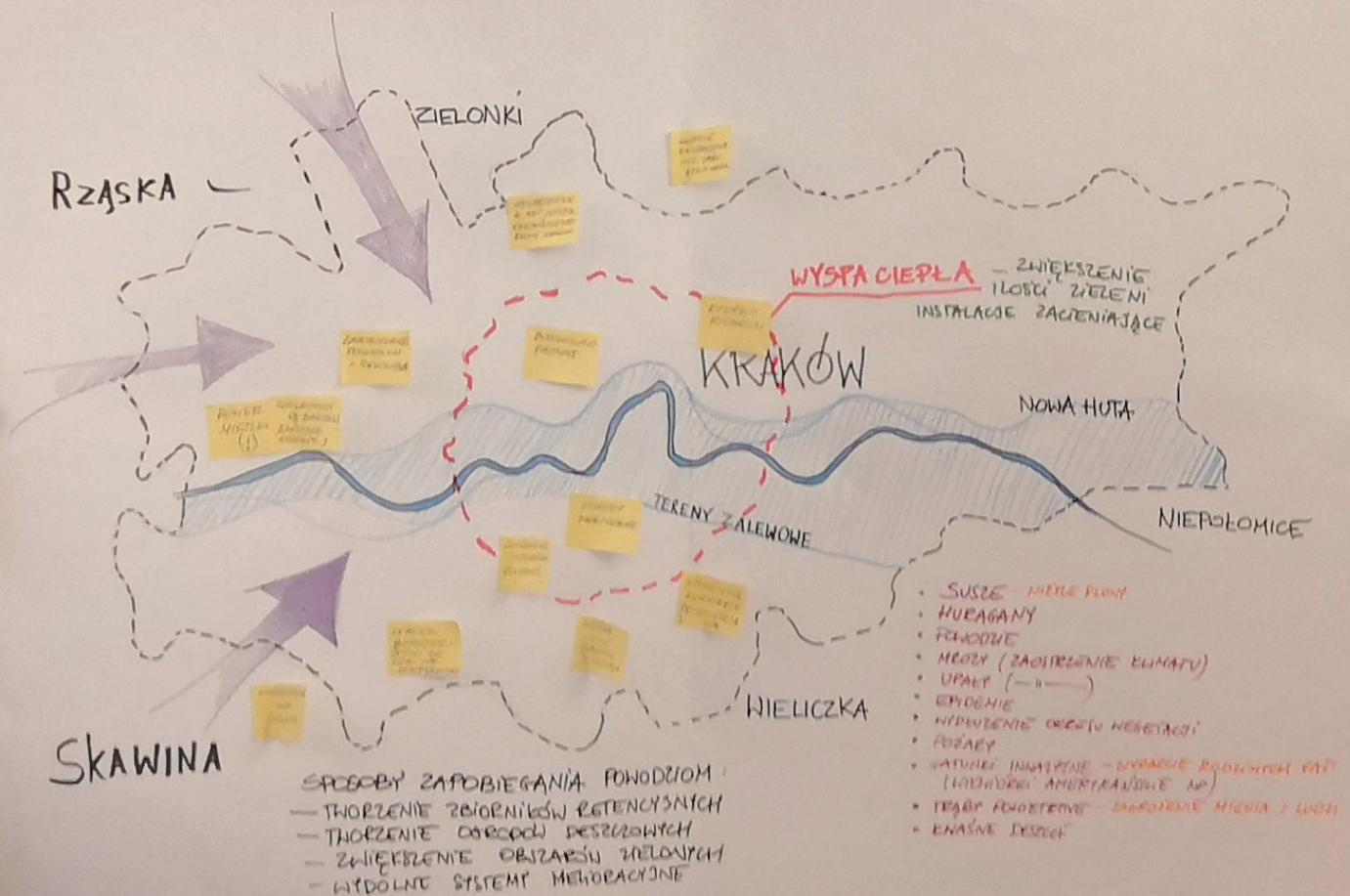
Wszystkie opisane wyżej przejawy zmian klimatu mają złożone konsekwencje długoterminowe (zdrowotne, finansowe etc.) i już teraz wymagają stosownych interwencji, które mogą zmniejszyć ich przyszły negatywny wpływ. Jako odpowiedź na występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych uczestniczki i uczestnicy proponują następujące działania:

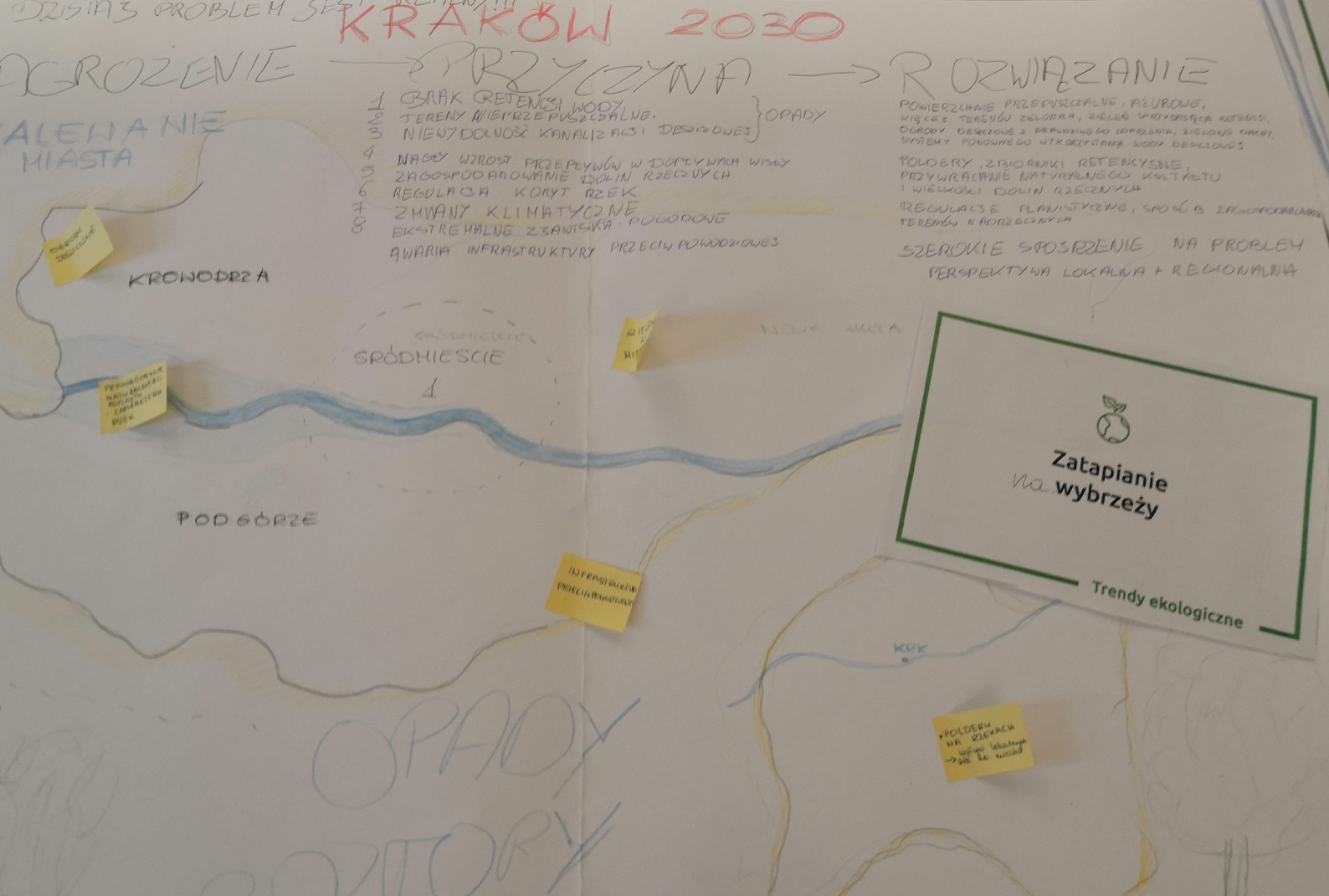
- **zmniejszające ryzyko wystąpienia powodzi:**

zwiększenie retencji miasta (tworzenie zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, obszarów zieleni, zwiększenie przepustowości systemów melioracyjnych, tworzenie torfowisk); zmniejszenie miejskiej wyspy ciepła poprzez wzrost obszarów zieleni w centrum miasta oraz tworzenie instalacji zacieniających;

- **zmniejszenie emisyjności miasta:**

wzrost powierzchni terenów zieleni – w tym zielonych dachów i ogrodów wertykalnych. rozwój infrastruktury rowerowej (rower miejski jako lepsze rozwiązanie niż hulajnoga elektryczna), tworzenie nowych i ochrona istniejących korytarzy przewietrzania.

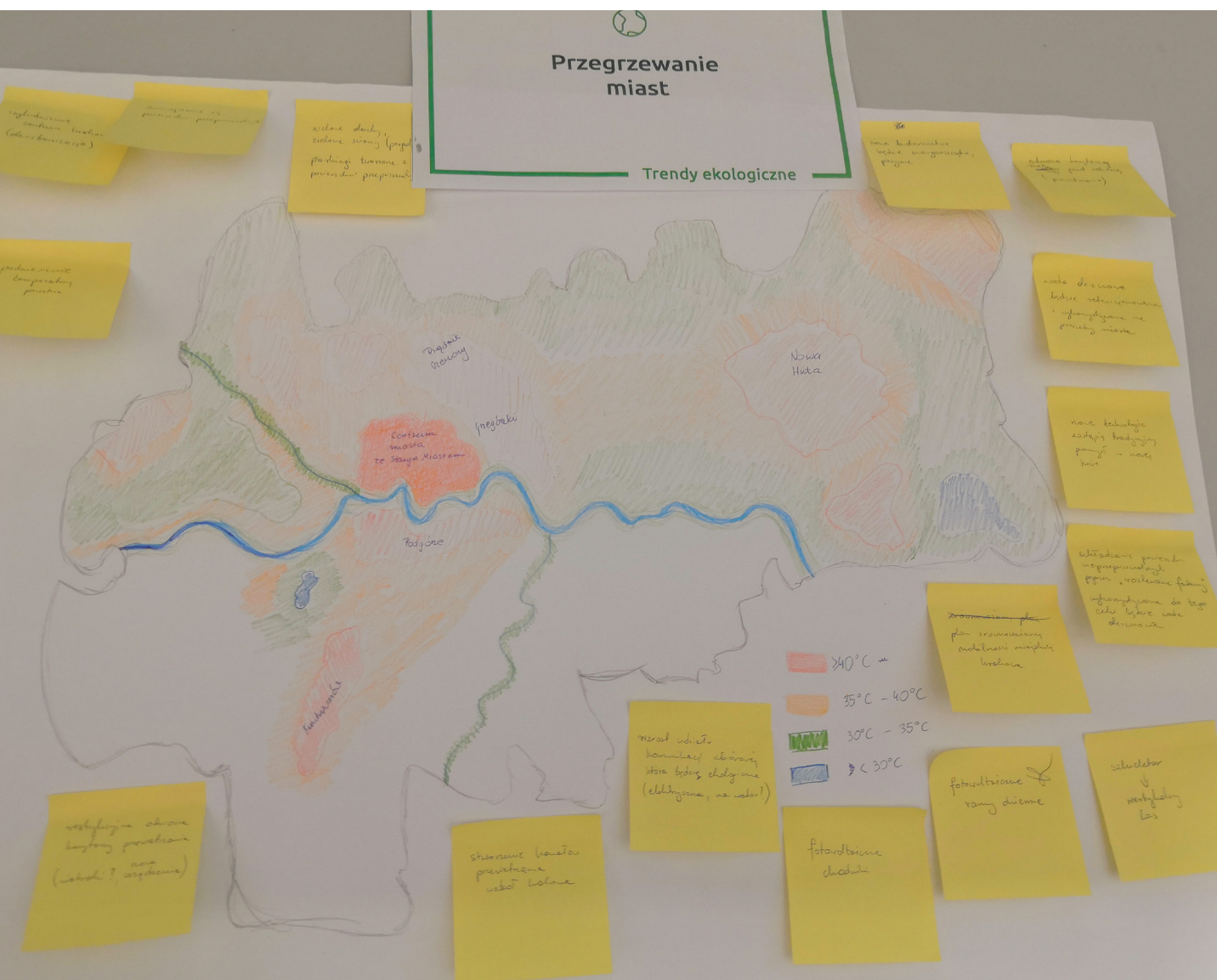
Drugi scenariusz przyszłości Krakowa odnosił się do wyzwania **zatapiania nabrzeży miasta** w związku z deszczami nawalnymi, roztopami, nagłym wezbraniem dopływów górnego biegu Wisły etc. oraz możliwą awarią infrastruktury przeciwpowodziowej. Uczestniczki i uczestnicy wskazywali, że problem ten nie jest tylko kwestią przyszłości – jest realny już teraz, czego przykładem może być powódź z maja 2010 r.

Uczestnicy i uczestniczki omówili przyczyny istniejących zagrożeń związanych z zatapianiem nabrzeży, wskazując na **niewielką retencję wody w mieście** (duży udział terenów nieprzepuszczalnych), **nienydolność kanalizacji deszczowych**, **istniejące zagospodarowanie dolin rzecznych z regulacją koryt rzek** – to wszystko w obliczu prawdopodobnego występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych (w tym przede wszystkim deszczy nawalnych) może powodować zalewanie miasta i duże straty materialne.

Wyzwanie jest duże, a jakie są rozwiązania? Uczestnicy i uczestniczki wskazywali na pilną potrzebę **zwiększenia retencyjności miasta**, m.in. poprzez **wprowadzenie na szeroką skalę powierzchni ażurowych i przepuszczalnych, zwiększenie terenów zieleni** (ogrody deszczowe, zielone dachy) ze zwróceniem uwagi na **właściwy dobór roślinności**, wprowadzenie **systemów ponownego wykorzystania wody deszczowej**. Konieczne jest również **dopracowanie regulacji planistycznych oraz wskazań dotyczących sposobu zagospodarowania terenów nadrzecznych** – tam, gdzie to możliwe należy przywracać **naturalny kształt i wielkość dolin rzecznych**, należy rozważyć również budowę polderów na rzekach. Warto podkreślić, że specyfika wyzwania wymaga szerokiego spojrzenia na problem, tzn. uwzględnienia zarówno **perspektywy lokalnej** (np. w ujęciu możliwości retencyjnych miast), **jak i regionalnej** – na ryzyko zatapiania nabrzeży w Krakowie ma bowiem wpływ to, co dzieje się w górnym biegu Wisły.

Wyzwanie przegrzewania miasta stanowiło oś trzeciego scenariusza przyszłości Krakowa przygotowanego przez studentów i studentki z Instytutu Projektowania Miast i Regionów w trakcie stolików przyszłości. Wyludnienie centrum miasta prowadzące do dezurbanizacji, puste, zabetonowane centrum, ogromne korki...

Ta nienapawająca optymizmem wizja przyszłości przegrzanego Krakowa, stanowiła punkt wyjścia do opracowania serii działań zaradczych. Co możemy zrobić, aby chronić miasto i mieszkańców przed przegrzaniem?

- **Po pierwsze:**

kluczowe jest retencjonowanie wody w mieście (także poprzez wprowadzenie przepuszczalnych, ażurowych powierzchni) i **wykorzystanie jej na potrzeby miasta** (m.in. podlewanie zieleni miejskiej).

- **Po drugie:**

należy **restrykcyjnie chronić** istniejące jeszcze **korytarze przewietrzania miasta** (w tym doliny rzeczne), a tam gdzie to możliwe zadbać o nowe. Może rozwiązaniem byłoby również **wprowadzenie rozwiązań technologicznych wymuszających zwiększenie obiegu powietrza?**

- **Po trzecie:**

więcej zieleni: zielone dachy, ściany, wertykalne lasy na budynkach (może przebudowa tzw. szkieletora?).

- **Po czwarte:**

schładzanie, zarówno dzięki właściwościom zieleni, jak i zgromadzoną wodą deszczową („rozlewane fontanny”).

- **Po piąte:**

technologia: fotowoltaiczne chodniki i ramy okienne mogłyby wyraźnie zmniejszyć zapotrzebowanie na energię pochodzącą ze źródeł kopalnych, a tym samym emisyjność miasta. Dodatkowo warto byłoby wprowadzić **wymóg pasywności energetycznej** nowo budowanych obiektów. Uczestnicy i uczestniczki położyli również nacisk na **opracowanie i wdrożenie planu zrównoważonej mobilności miasta** oraz na stopniowe zastępowanie tradycyjnego przemysłu Nowej Huty poprzez **nowoczesne branże technologiczne**.

Zanieczyszczone powietrze jest kolejnym ważnym wyzwaniem, przed którym stoi Kraków. Choć od wielu lat Miasto podejmuje działania (w tym skuteczne przeprowadzenie likwidacji kilkudziesięciu tysięcy pieców węglowych) mające na celu poprawę jakości powietrza, problem zanieczyszczeń nadal jest aktualny.

Uczestniczki i uczestnicy zastanawiali się co można zmienić, by poprawić jakość powietrza, korzystając z przewrotnego pytania „co się wydarzy, jeśli nic nie zrobimy?”. I co się wydarzy? Zakorkowane, zanieczyszczone spalinami miasto, zabudowane korytarze przewietrzania (brak dopływu czystego powietrza z zewnątrz), zwiększona zachorowalność i śmiertelność mieszkańców, wyludnienie części miasta, brak zieleni pochłaniającej CO₂, „spacerowanie” po mieście w masce przeciwgazowej, zmniejszenie widoczności (spadek bezpieczeństwa na drogach), spadek atrakcyjności turystycznej miasta... Wizja zanieczyszczonego powietrza w mieście wywołała również pomysły „biznesowe” – wprowadzenie stref płatnego czystego powietrza.

Na szczęście studentki i studenci w obliczu tej ponurej wizji przyszłości nie ukryli się za maskami przeciwgazowymi, tylko sprawnie przeszli do pytania „co możemy zrobić, by ta wizja się nie ziściła?”. I oto zaproponowane rozwiązania:

- **ograniczenie transportu indywidualnego** powiązane z usprawnieniem komunikacji publicznej i zachęceniem do korzystania z niej (nowe linie, przepustowość, metro, połączenia z okolicznymi gminami),
- wprowadzenie **ograniczeń zabudowy korytarzy przewietrzania**,
- ochrona i dalszy **rozwój terenów zieleni w mieście** (zielone dachy, ściany, tarasy itp.),
- **współpraca z sąsiednimi gminami** związana z likwidacją pieców na paliwa stałe na ich terenie oraz z rozwojem infrastruktury społecznej, ograniczającej migracje do Krakowa,
- wprowadzenie na szeroką skalę **OZE do budynków**,
- wprowadzenie **wymogów pasywności** nowo powstających budynków,
- dalszy rozwój systemów **park&ride**, rozwój systemów **carpooling i carsharing**,
- **ujęcie powyższych rozwiązań** (jeśli możliwe) **w prawie miejscowym (MPZP)**.

relacja
video vol. 1

relacja
video vol. 2

#Zeroemisyjn

Uczestnicy Stolika Przyszłości w Instytucie Projektowania Miast i Regionów,
Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, fot. Ireneusz Kochanek.

3. Przegrzane miasto oraz pogarszające się zdrowie psychiczne mieszkańców

Przegrzewanie miasta oraz pogarszające się zdrowie psychiczne mieszkańców zostały uznane przez uczestniczki i uczestników dwóch stolików przyszłości organizowanych niezależnie przez Zarząd Zieleni Miejskiej oraz Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Krakowa za najważniejsze wyzwania przyszłości stojące przed Krakowem.

Osoby uczestniczące w stoliku organizowanym przez krakowski Zarząd Zieleni Miejskiej (członkowie grupy ULG projektu RU:RBAN – w większości zainteresowani ogrodnictwem miejskim) przyglądały się negatywnym konsekwencjom powyższych wyzwań. W kontekście **przegrzewania miast** były to: **choroby, wzrost śmiertelności seniorów w wyniku upałów, ginące gatunki roślin i zwierząt, zwiększenie zużycia energii (w tym emisyjności) w związku z potrzebami chłodzenia, błędne koło: zamknięcie się w chłodniejszym domu kosztem relacji z innymi (a tym samym zdrowia psychicznego)**. Uczestnicy i uczestniczki wskazywali również na możliwe przyczyny **przegrzewania Krakowa**: obserwowaną przez nich **dominację deweloperów w mieście** (przykład: Ruczaj), która wiąże się z **budową osiedli pozbawionych zieleni oraz brak spójnej i konsekwentnej polityki władz miasta**.

Jeśli chodzi o problem pogarszającego się zdrowia psychicznego mieszkańców, to wśród przyczyn zjawiska uczestnicy i uczestniczki wskazywali: **izolację społeczną, brak rodzin wielopokoleniowych, brak przestrzeni do spotkań, nasilający się egoizm skutkujący brakiem zainteresowania innymi ludźmi oraz problemy z przestrzeganiem norm życia społecznego**. Jako bardzo istotne wskazano również **nowe zjawiska (np. przemoc w sieci)**, które mogą silnie oddziaływać na psychikę dzieci i młodzieży. Podkreślić należy również zaobserwowany **fakt wysokich kosztów leczenia chorób psychicznych oraz częstą stygmatyzację osób, które cierpią na trudności psychiczne**.

Co ciekawe, uczestnikom i uczestniczkom stolika przyszłości organizowanego przez Zarząd Zieleni Miejskiej udało się zaproponować rozwiązanie, które oddziałuje na oba powyższe (na pierwszy rzut oka dość odległe) wyzwania: **ogrody społeczne**. Wspólna praca nad tworzeniem i pielęgnacją ogrodów społecznych pozwala z jednej strony na rozwój relacji, więzi, tożsamości i odpowiedzialności za miejsce, może być także swego rodzaju terapią, a z drugiej strony – ogrody te zapewniają rozwój zieleni miejskiej ograniczającej zjawisko przegrzewania się miasta.

Oprócz ogrodów społecznych proponowane odpowiedzi na wyzwanie przegrzewania miasta dotyczyły:

- **„odszczelnienia”** powierzchni miasta zwiększającej retencyjność,
- **sadzenia drzew!** (wyzwanie: budowa świadomości na temat roli drzew, przełamanie oporu przed sadzeniem drzew na własnych działkach – cień oraz potrzeba zagospodarowania liści),
- **wstrzymania dalszej rozbudowy wielopasmowych dróg** (w tym Trasy Łągiwnickiej),
- wprowadzenie **wytycznych dotyczących terenów zieleni przy inwestycjach** (instytucje, kościoły) oraz **kontrola tzw. nasadzeń kompensacyjnych** prowadzonych przez deweloperów,
- **rozwój komunikacji publicznej** (nowe linie, krótszy czas oczekiwania),
- **usprawnienia przepływu informacji w Urzędzie Miasta,**
- potrzeby **wypracowania i realizowania spójnej wizji miasta** (także obejmującej szerszą współpracę w ramach obszaru metropolitalnego).

Na wyzwanie pogarszającego zdrowia psychicznego odpowiedziami są:

- **włączenie się w działania grupy,**
- **lepsze informowanie o dostępnej pomocy** i zachęcenie do korzystania z niej,
- tworzenie **przyjaznych** (rekreacja, spotkania) **przestrzeni zieleni,** w tym parków kieszonkowych,
- **zmiany w systemie edukacji** tworzące okazje do wspólnych spotkań i działań,
- **promowanie życia opartego na wartościach** (ograniczenie w codzienności smartfonów, komputerów, internetu),
- ... a przede wszystkim: **więcej wzajemnej czułości!**

Stolik przyszłości organizowany przez Wydział Gospodarki Komunalnej UM Kraków rozpoczął się od omówienia bardzo różnych wyzwań stojących przed miastem i związanych z nimi konsekwencji. Wskazywano m.in. na **rosnące zanieczyszczenie miast** oraz **trudności w dostępie do zdrowej żywności, występowanie trudnego społecznie i politycznie zjawiska uchodźstwa klimatycznego** (m.in. związanego z dostępem do wody pitnej), **ekstremalnych zjawisk pogodowych niosących straty gospodarcze, starzenia się społeczeństwa** (wyzwania rynku pracy, potrzeba rozwoju opieki medycznej) oraz **postępującej automatyzacji pracy** (ryzyko bezrobocia, zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników).

Bardzo ważnymi (okazało się, że najważniejszymi) diskutowanymi wątkami były również: **zjawisko przegrzewania miasta oraz pogarszającego się zdrowia psychicznego**. Przedstawiciele i przedstawicielki Wydziału Gospodarki Komunalnej UM Kraków, świadomi złożoności zidentyfikowanych problemów, podeszli do nich w sposób kompleksowy, starając się wskazać zarówno negatywne, jak i pozytywne konsekwencje ich wystąpienia (wyniki przedstawiono w tabelach 1. i 2.). Warto podkreślić, że wśród negatywnych konsekwencji zjawiska przegrzewania miasta zidentyfikowano i takie, które oddziałują na zdrowie psychiczne mieszkańców (stres, rozdrażnienie, ograniczenie kontaktów społecznych).

Tab. 1. Możliwe konsekwencje dla Krakowa zjawiska przegrzewania miasta

+	-
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło (ogrzewanie), 2. tańsza budowa domów (brak konieczności ocieplania), 3. możliwość dostosowania się do wzrostu temperatury - przy stworzeniu odpowiednich warunków w Krakowie będzie "życie jak obecnie w ciepłych krajach", 4. możliwość podgrzewania wody (zmniejszenie kosztów i zapotrzebowania energetycznego związanego z podgrzewaniem wody) - zastosowanie nagrzewających się zbiorników na wodę. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ubytek zieleni, ograniczenie bioróżnorodności, 2. stres związany z wysoką temperaturą (rozdrażnienie), 3. ludzie przestaną wychodzić z domów z obawy przed upałem – pogorszenie relacji rodzinnych, społecznych, 4. więcej zgonów z przegrzania, 5. ograniczenie plonów, spadek jakości żywności, 6. wyludnienie miast (ryzyko upadku gospodarki) 7. wzrost zapotrzebowania na energię (chłodzenie – klimatyzacja) – wzrost cen energii, 8. zwiększenie zapotrzebowania na wodę pitną, 9. wystąpienie na szerszą skalę zjawiska uchodźstwa klimatycznego: migracje ludności (korzyści i wady), 10. pogorszenie jakości i komfortu życia w mieście.

Źródło: materiał przekazany przez pracowników Wydziału Gospodarki Komunalnej UM Kraków

Tab. 2. Możliwe konsekwencje dla Krakowa zjawiska pogarszającego się zdrowia psychicznego mieszkańców

+	-
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost zapotrzebowania na zawody medyczne (w tym psychologów, psychiatrów), 2. rozwój koncernów farmaceutycznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapotrzebowanie na większą liczbę lekarzy, specjalistów, placówek medycznych (a już teraz brakuje lekarzy, miejsc w szpitalach psychiatrycznych), 2. wysokie koszty leczenia, 3. wyższa śmiertelność (też: więcej samobójstw), 4. rozpady rodzin – mniejszy przyrost naturalny, 5. brak zaufania pomiędzy ludźmi – zamykanie się ludzi w sobie – utrata kontaktów sąsiedzkich – poczucie zagrożenia – lęk o przyszłość – atomizacja społeczeństwa, 6. zapaść gospodarcza.

Źródło: materiał przekazany przez pracowników Wydziału Gospodarki Komunalnej UM Kraków

zające się
psychiczne

Trendy społeczne

Konsekwencje

zapotrzebowanie
na usługę
ilość lekarzów/
specjalistów /
placówek - wzrost

BRAK ZAUFANIA
POMIĘDZY LUDZMI

- zamknięcie się
ludzi w sobie
- utrata kontaktów
społecznych

Jaką wizję Krakowa zaproponował Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Krakowa? Uczestnicy stolika przyszłości dyskutowali nad dwoma obrazami przyszłości – jeden opisywał „dzień z życia mieszkańca”, drugi natomiast „dzień z życia urzędnika”. Wizje te należy traktować z przybliżeniem oka – dywagacje o przyszłości pozwalają dać upust wyobraźni i poczuciu (nieraz czarnego) humoru, choć jednocześnie wskazują na możliwe problemy i istniejące obawy dotyczące przyszłego życia w mieście.

Kilka migawek z życia mieszkańców w Krakowie przyszłości (2030/2050):

- Brak jest w sklepach ubrań zimowych, gdyż klimat tak się ocieplił, że producentom przestało się opłacać produkowanie odzieży zimowej;
- Mieszkańcy nie pamiętają jak wygląda zima, znają ją tylko z opowieści, ale te opowieści uznają za bajki (niekiedy spotykają się z osobami opowiadającymi o śnieżnym puchu, ale uważają je za nie do końca zdrowych na umyśle);
- Zdrowie psychiczne i fizyczne mieszkańców się pogarsza, coraz większa liczba osób potrzebuje pomocy psychologa, więc gabinety psychologów „rosną jak grzyby po deszczu”;
- Większość osób chorych nie leczy się gdyż nie stać ich na pokrycie kosztów leczenia;
- Zwiększa się umieralność, wiele osób jest samotnych;
- Mieszkańcy z uwagi na zbyt wysokie temperatury uciekają za miasto aby zaznać odrobiny chłodu... Wyjeżdżają za miasto nad jeziora, gdzie mogą się schronić w cieniu drzew i palm (palmy zaczynają rosnąć w Polsce, gdyż klimat się bardzo ocieplił);
- Mieszkańcy wykorzystują jaskinie jako miejsca spotkań, gdyż jest w nich chłodno (i nie trzeba ich dodatkowo chłodzić);
- Na pozamiejskich piknikach organizowane są także sesje terapeutyczne, mające na celu przywrócenie uczestniczącym w nich osobom równowagi psychicznej i wewnętrznego spokoju oraz ograniczenie stresu klimatycznego.

A tutaj kilka migawek z życia urzędnika miasta przyszłości:

- Pracownicy urzędu odbierają coraz więcej telefonów od mieszkańców, którzy skarżą się na liczne włamania do ich mieszkań i kradzieże. Włamywacze wchodzą do domów przez otwarte okna, które mieszkańcy zostawiają otwarte w nadziei na odrobinę nocnego chłodu;
- Osoby dzwoniące są bardzo roztrzęsione, ponieważ skala i częstotliwość rabunków rośnie z dnia na dzień;
- Ogromna liczba telefonów sprawia jednak, że nie na wszystkie można reagować natychmiastowo;
- Z uwagi na bardzo dużą liczbę zgłoszeń i interwencji ludzi opanowała tak jakby „znieczulica”, więc kolejne zgłoszenie przyjmują jako coś naturalnego;
- Z uwagi na panujące bardzo wysokie temperatury na zewnątrz służby miejskie nie chcą wysyłać pracowników do kolejnych zgłoszeń, gdyż boją się o stan ich zdrowia (mogą się przegrzać, zemdleć, dostać udaru), a także boją się o sprzęt, który w tak wysokich temperaturach ulega szybkiemu zużyciu;
- Pracownicy samorządowi myślą o możliwościach wsparcia finansowego mieszkańców w celu budowy przez nich domów letniskowych poza granicami miasta.

Zarząd
Zieleni Miejskiej
w Krakowie

#Zeroemisynjny

www.zzrm

Uczestnicy Stolika Przyszłości w Zarządzie Zieleni Miejskiej,
fot. Ireneusz Kochanek.

Uczestnicy Stolika Przyszłości w Wydziale Gospodarki Komunalnej,
fot. Małgorzata Starnowska.

inyKrakow

4. Szerokie spojrzenie na miasto, czyli co można zrobić, by było lepiej?

Organizator:

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Podwawelska”

Uczestnicy:

Mieszkańcy osiedla „Podwawelska”

Stolik przyszłości zorganizowany przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Podwawelska” zebrał kilkudziesięciu mieszkańców żywo zainteresowanych przyszłością osiedla oraz Krakowa, którzy wspólnie wypracowali aż 86 punktów (!) – wskazania, co konkretnie można byłoby zrobić już dzisiaj, by Kraków przyszłości był lepszym miejscem do życia. Uczestnicy wskazywali na zróżnicowane, poważne wyzwania i możliwe rozwiązania - od problemu zabudowy korytarzy przewietrzania miasta, przez wątki związane z potrzebą rozwoju (i usprawnienia) komunikacji publicznej, rozwoju konsultacji społecznych i współpracy z mieszkańcami, projektowania infrastruktury bez barier dla osób starszych i niepełnosprawnych, zwiększenia liczby, powierzchni i jakości terenów zielonych, rozwoju infrastruktury dla pieszych, po propozycje związane z gospodarką odpadami czy promocją działań zgodnych z ideą „zero waste”.

Warto podkreślić to, że – jak wskazali uczestnicy i uczestniczki stolika przyszłości (zestawienie ogólne propozycji – tab. 3; szczegółowe informacje – patrz załącznik, pkt 5.) - wszystkie zidentyfikowane przez nich problemy i ich negatywne konsekwencje (także te związane bezpośrednio ze zmianami klimatu) wynikają z nadmiernej, nieprzemyślanej zabudowy miasta (szczególnie dotyczy to dużych biurowców oraz osiedli deweloperskich).

relacja
video

Tab. 3. Zestawienie rozwiązań proponowanych przez mieszkańców osiedla „Podwawelskiego”

Adresowany Problem	Proponowane Rozwiązanie
Zagęszczanie zabudowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstrzymanie dalszej zabudowy miasta, 2. Ochrona kanałów przewietrzania miasta, 3. Rozszczelnić zaasfaltowane przestrzenie.
Komunikacja publiczna / mobilność	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doprowadzić komunikację miejską do najodleglejszych zakątków miasta 2. Zwiększyć częstotliwość połączeń w komunikacji miejskiej 3. Więcej dłuższych połączeń – mniej przesiadkowych w komunikacji miejskiej 4. Nie likwidować połączeń w weekendy 5. Podróżowanie komunikacją miejską musi być wygodne 6. Wiaty autobusowo-tramwajowe muszą chronić pasażerów 7. Wprowadzić system informacji dźwiękowej na wszystkich przystankach komunikacji miejskiej 8. Więcej połączeń autobusów aglomeracyjnych 9. Obniżyć koszty biletów aglomeracyjnych 10. Wprowadzić bezpłatną komunikację miejską dla Mieszkańców i płatną dla turystów 11. Dostosowanie całego taboru do potrzeb osób z trudnościami w poruszaniu 12. Wjazd z przystanku bezpośrednio do pojazdu (osoby niepełnosprawne) 13. Na przystankach oznaczenia dla osób niewidomych 14. Postawić na kolej aglomeracyjną 15. Zielona fala dla komunikacji miejskiej, rowerzystów i pieszych 16. Wprowadzić sygnalizację dźwiękową na przejściach dla pieszych 17. Wydłużyć zielone światło na przejściach dla pieszych 18. Budować chodniki, a nie je likwidować 19. Stawiać na poprawę infrastruktury dla pieszych 20. Chodniki z oznaczeniami dla osób niewidomych 21. W czasie zimy odśnieżać w pierwszej kolejności chodniki i ścieżki rowerowe 22. Postawić na infrastrukturę rowerową 23. Stworzyć z prawdziwego zdarzenia system roweru miejskiego 24. Premiowanie przejazdów rowerami

Ruch samochodowy

1. Konsultacje w sprawie strefy ograniczonego ruchu
2. Nie przerzucać problemu tranzytu samochodowego z ulicy na ulicę
3. Nie generować nowych problemów, rozwiązując stare (parkowanie)
4. Nie przerzucać odpowiedzialności za ruch samochodowy w mieście na Mieszkańców
5. Parkingi dla Mieszkańców przy wjeździe na osiedle
6. Poddać pod dyskusję kwestię cen za parkowanie
7. Park&Ride
8. Nie ma miejsca na parking – nie ma zgody na zabudowę
9. Tunele dla aut nie dla ludzi
10. Zwężanie ulic
11. Strefa tempo 30
12. Zlikwidować na terenie miasta możliwość poruszania się szybciej niż 50 km/h
13. Zlikwidować zielone strzałki dla kierowców

**Gospodarka odpadami/
zero waste**

1. Drugie życie rzeczy
2. Wyprzedaże osiedlowe
3. Czytelny system zbiórki i segregacji śmieci
4. Czytelne oznaczenie pojemników na śmieci
5. Edukacja, akcje informacyjne o segregacji śmieci
6. Dostosowanie pojemników do zbiórki i segregacji śmieci
7. Utrzymywać pojemniki na śmieci w czystości
8. Przywrócić skupy odpadów
9. Selekcja śmieci w jednym miejscu
10. Przywrócić odpłatną zbiórkę szkła w sklepach
11. Wprowadzić odpłatny system zbiórki opakowań plastikowych
12. Wprowadzić system odbioru tekstyliów przez sklepy z ubraniami
13. Wprowadzić miejskie kompostowniki

<p>Zagospodarowanie przestrzeni</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zielone separatory 2. Zielone bufory pomiędzy chodnikiem a ulicą 3. Stworzyć ścieżki dla osób z niepełnosprawnością wzroku 4. Nowe osiedle musi mieć obowiązkowo własną infrastrukturę 5. Szalety miejskie 6. Projektowanie miasta pod kątem retencji wody 7. Zlikwidować ogólnospławną kanalizację 8. Wprowadzić zasadę, że każdy budynek musi mieć zieloną otulinę 9. Zakaz budowy na terenach zalewowych 10. Stawiać na pasywne budynki 11. Powstrzymać regulowanie rzek
<p>Zieleń i rekreacja</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Łąki kwietne zamiast trawników 2. Miododajne rośliny w mieście 3. Tworzyć tereny rekreacyjne wolne od hałasu komunikacyjnego 4. Tereny rekreacyjne w pobliżu dużych osiedli 5. Stawiać na duże parki, nie na parki kieszonkowe 6. Ławki stawiać w rozsądnych lokalizacjach 7. Zakazać używania dmuchaw do sprzątania liści 8. Zostawiać liście na zieleńcach, sprzątać z chodników 9. Zakładać ogrody społeczne 10. Wprowadzić zielone dachy na wiatkach przystankowych 11. Wertykalne ogrody 12. Tworzyć domki dla jeży 13. Przestać pozorować wsparcie na rzecz zieleni 14. Stawiać na większą bioróżnorodność w parkach i lasach
<p>Inne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skrócić czas dojazdu straży miejskiej, karetek, Policji i Straży Miejskiej 2. Miejskie proekologiczne akcje społeczne 3. Konkurs- zielony balkon 4. Zorganizowanie zajęć dla młodzieży 5. Tworzyć prężnie działające biblioteki z czytelniami i zapleczem do organizowania życia społeczno-kulturalnego 6. Posterunki Policji bliżej ludzi 7. Zróżnicowanie podatków miejskich (zależnie od działań pro-ekologicznych) 8. Wprowadzić konsultacje z prawdziwego zdarzenia

Stolik Przyszłości z udziałem mieszkańców osiedla Podwawelska,
fot. Ireneusz Kochanek.

IV. Podsumowanie

Lektura efektów dyskusji uczestniczek i uczestników stolików przyszłości dotyczących przyszłości Krakowa prowadzi do co najmniej kilku wniosków. Część z nich jest dość ponura - miasto już teraz (a zjawiska te prawdopodobnie będą się w przyszłości pogłębiać) mierzy się z wieloma wyzwaniami, w tym przede wszystkim: przegrzaniem, zanieczyszczeniem powietrza, konsekwencjami ekstremalnych zjawisk pogodowych, a także pogarszającym się zdrowiem psychicznym i procesem starzenia się mieszkańców. Wszystkie te zjawiska wiążą się z bardzo złożonymi konsekwencjami gospodarczymi, społecznymi (w tym zdrowotnymi) oraz przestrzennymi i ich zaniedbanie będzie negatywnie oddziaływać na miasto. Przed Krakowem więc (nie tylko Urzędem Miasta, ale - a może przede wszystkim - przed wszystkimi mieszkańcami) mnóstwo pracy, by nawet nie tyle poprawić, ale zachować (!) jakość życia mieszkańców w 2030 czy 2050 roku i później.

Bardzo poważne wyzwania i ogromna praca obejmująca szeroki wachlarz tematów, działań i problemów, które czekają miasto to jednak nie wszystko. Bo oprócz ponurej części wniosków jest także i część optymistyczna:

Odpowiedzialności za przyszłość Krakowa nie ponosi tylko administracja publiczna, ale **wszyscy mieszkańcy**, którym zależy na przyszłości miasta. Stoliki przyszłości, choć były niewielkimi i dość spontanicznymi wydarzeniami, pokazały, że w mieszkańcach tkwi ogromny potencjał, energia i szeroka wiedza (najcenniejsza - praktycznych użytkowników miasta), które stanowią bezcenny zasób miasta.

Bardzo cennym zasobem miasta są również organizacje społeczne i instytucje (także naukowe) działające w Krakowie - wniosek ten opiera się na doświadczeniu dużego zainteresowania i życzliwości od podmiotów, które zdecydowały się na organizację stolików przyszłości. To jednak nie organizacja czy instytucja podejmuje decyzje i moderuje spotkania - tak więc ponownie chcemy docenić poszczególne osoby, które w swoją codzienną pracę wkładają energię i pasję. To dzięki takim osobom możemy z optymizmem patrzeć na przyszłość Krakowa, nawet jeśli na ten moment jest ona malowana ciemnymi barwami stojących przed nim wyzwań.

Choć proponowane przez uczestniczki i uczestników wizje przyszłości Krakowa koncentrowały się na negatywach, to jednak wszyscy wskazywali na możliwe rozwiązania, nie zatrzymując się na samych problemach. Uświadomienie, że rozwiązania zaobserwowanych wyzwań są dostępne i są możliwe (choć nieraz kosztowne), to ważny krok, który powinien iść w ślad za diagnozą: „nie jest kolorowo, ale możemy coś zmienić. I zrobimy to”.

Bardzo wartościowym (choć nieplanowanym) owocem stolików przyszłości jest zestawienie kilkudziesięciu propozycji często drobnych działań, które mogą w wyraźny sposób poprawić codzienność mieszkańców. Propozycje te zebrała i opracowała p. Anna Dutka jako efekt dyskusji stolika przyszłości zorganizowanego przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Podwawelska” (całość dostępna poniżej). Choć w dużej mierze adresatem propozycji poszczególnych działań są odpowiednie wydziały Urzędu Miasta Krakowa, to jednak bardzo wiele wskazań może dotyczyć poszczególnych mieszkańców, których codzienne nawyki w wyraźny sposób mogą zmienić i zmieniają miasto.

A więc, jaki jest Kraków przyszłości?

Udzielenie odpowiedzi na to pytanie wcale nie jest prostsze niż „kilkanaście stron wcześniej”. Proponowane przez uczestniczki i uczestników scenariusze przyszłości miasta są zróżnicowane, różne osoby i grupy zwracają uwagę na różne aspekty rzeczywistości i ich złożone konsekwencje. Zebrany materiał i wychwycone „między słowami” wrażenia pozwalają jednak na jedno podsumowujące stwierdzenie: **miasto czeka wiele wyzwań, ale Kraków przyszłości będzie taki, jacy są i będą jego mieszkańcy**. Na ten moment, tj. grudzień 2019 r., możemy więc w trudną przyszłość patrzeć z optymizmem.

Kraków, grudzień 2019

© Pracownia Miejska

Raport „Stoliki Przyszłości Kraków”
Deep Demonstration: Zeroemisyjny Kraków

Wersja I

Opracowanie: Małgorzata Surmacz-Wybrańczyk
(na podstawie materiałów przekazanych
przez bezpośrednich organizatorów stolików przyszłości)

Skład & oprawa graficzna:
Magdalena Chudzińska

Adnotacja:

Raport będzie uzupełniany o brakujące informacje ze stolików organizowanych
przez Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, XR Rebellion,
Polskie Stowarzyszenie Zero-Waste oraz Wydział Edukacji UMK.

**Stoliki
Przyszłości**

Załącznik do raportu „Stoliki Przyszłości”, mikrowydarzeń organizowanych w ramach projektu „Zeroemisyjny Kraków”.

Surowe treści/dane zebrane przez bezpośrednich organizatorów Stoliczek Przyszłości:

I. KLUB JAGIELLOŃSKI

1. Z „perspektywy urzędu miasta” – główne wyzwania/problemy:

- zdrowie i choroby: jak zmniejszyć umieralność i przeciwdziałać chorobom?
- nauka i technologia,
- przyroda, powietrze: jak ochronić przyrodę? jak tworzyć i przywracać nowe tereny zieleni i zarządzać zielenią?
- komunikacja: jak zachęcić do podróżowania komunikacją publiczną?
- ekonomia: jak przyciągnąć do miasta młodych specjalistów?

2. Z „perspektywy mieszkańca”:

- przestrzenie publiczne,
- finanse,
- środowisko,
- relacje międzyludzkie,
- jakość życia

3. Jak moglibyśmy pomóc mieszkańcom w...

- poprawie sytuacji materialnej,
- polepszeniu jakości powietrza,
- lepszym dostępem do przestrzeni publicznych,
- dostępie do oferty kulturalnej,
- poprawie sytuacji mieszkaniowej,
- w nawiązywaniu kontaktów/integracji,
- poprawie jakości życia,

4. Proponowane rozwiązania:

- poszerzenie profilaktyki, promocja zdrowego stylu życia
- zapewnienie terenów zielonych do rekreacji (większa liczba terenów zielonych) -> wpływ też na jakość powietrza
- dostęp do opieki psychologicznej i służby zdrowia
- dobre miejsca pracy
- wygodne miasto
- rozwój transportu publicznego (szybki, tani, bez barier, punktualny, niezatłoczony, całodobowy, obejmujący całe miasto + otoczenie, skorelowany z innymi środkami transportu), z łatwym dostępem do informacji

II. INSTYTUT PROJEKTOWANIA MIAST I REGIONÓW, WYDZIAŁ ARCHITEKTURY, POLITECHNIKA KRAKOWSKA

SCENARIUSZ 1. WYZWANIE: EKSTREMALNE ZJAWISKA POGODOWE

1. Jakie są konsekwencje dla Krakowa występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych?

- susze (niższe plony, zwiększone ryzyko pożarów),
- huragany, trąby powietrzne (zagrożenie dla mienia i zdrowia ludzi),
- powodzie,
- zaostrzenie klimatu (większe mrozy zimą oraz upały latem),
- wzrost średniej temperatury skutkujący spadkiem bioróżnorodności, wydłużeniem okresu wegetacji,
- wyspa ciepła, szczególnie w centrum miasta (obszarze gęstej zabudowy),
- epidemie,
- gatunki inwazyjne (wyparcie gatunków rodzimych, np. przez wiewiórki amerykańskie),
- kwaśne deszcze.

2. Możliwe odpowiedzi:

- ryzyko wystąpienia powodzi (położenie Krakowa w dolinie Wisły): tworzenie zbiorników retencyjnych, tworzenie ogrodów deszczowych, zwiększenie obszarów zielonych, zapobieganie powodziom – torfowiska, zwiększenie przepustowości systemów melioracyjnych;
- wyspa ciepła: zwiększenie ilości zieleni i wprowadzenie instalacji zacieniających,
- ograniczenie emisyjności: zmniejszenie ruchu samochodowego, lepsze kształtowanie zabudowy mieszkaniowej (także budownictwo pasywne), rozwój zieleni w mieście (zielone dachy, ogrody wertykalne), rozwój infrastruktury rowerowej (rower miejski lepszym rozwiązaniem niż elektryczna hulajnoga), utworzenie i ochrona istniejących korytarzy przewietrzania.

SCENARIUSZ 2. WYZWANIE: ZATAPIANIE NABRZEŻY

1. Zagrożenia dla Krakowa:

- zalewanie miasta (opady, roztopy, rzeki) – problem realny już dzisiaj,
- możliwa awaria infrastruktury przeciwpowodziowej (dodatkowe ryzyko)

2. Przyczyny zagrożeń:

- brak retencji wody (w tym: duży udział terenów nieprzepuszczalnych w mieście),
- niewydolność kanalizacji deszczowej,
- ryzyko nagłego wzrostu przepływów w dopływach Wisły,
- zagospodarowanie dolin rzecznych oraz regulacja koryt rzek,
- zmiany klimatu: występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowe; dodatkowe ryzyko: awaria infrastruktury przeciwpowodziowej

3. Proponowane rozwiązania:

- wprowadzenie na szeroką skalę powierzchni przepuszczalnych, ażurowych,
- więcej terenów zieleni – zastosowanie roślin sprzyjających retencji, budowa ogrodów deszczowych z prawdziwego zdarzenia, zielone dachy,
- wprowadzenie systemów ponownego wykorzystania wody deszczowej;
- poldery (poldery na rzekach - wpływ lokalnych rzek na miasto!),
- zbiorniki retencyjne,
- stopniowe przywracanie naturalnego kształtu i wielkości dolin rzecznych (tam, gdzie to możliwe),
- regulacje planistyczne i sposób zagospodarowania terenów nadrzecznych,
- konieczne szerokie spojrzenie na problem, tzn. uwzględnienie zarówno perspektywy lokalnej, jak i regionalnej (wpływ tego, co dzieje się w górnym biegu Wisły na Kraków)

SCENARIUSZ 3. WYZWANIE: PRZEGRZEWANIE MIASTA

1. Konsekwencje przegrzania miasta (w wyniku dalszego wzrostu temperatury powietrza i braku działań mitygujących/adaptujących miasto):

- wyludnienie centrum Krakowa - dezurbanizacja,
- zabudowane, zabetonowane miasto,
- ogromne korki.

2. Co można zrobić?

- retencjonowanie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na potrzeby miasta;
- restrykcyjna ochrona/utworzenie korytarzy przewietrzania (może wprowadzenie wiatraków? innych rozwiązań technologicznych sprzyjających przewietrzaniu?), ochrona korytarzy rzecznych przed zabudową (przewietrzanie)
- wprowadzenie większej ilości zieleni do miasta: zielone dachy, zielone ściany (pergole),
- parkingi tworzone z powierzchni przepuszczalnych schładzanie powierzchni nieprzepuszczalnych poprzez "rozlewane fontanny", wykorzystywanie w tym celu wody deszczowej
- wzrost udziału ekologicznej komunikacji zbiorowej (elektryczna, wodór?)
- zastosowanie nowych technologii: fotowoltaiczne chodniki oraz fotowoltaiczne ramy okienne,
- budowa „wertikalnego lasu” na jednym z krakowskich budynków (tzw. szkieletor)
- zastąpienie tradycyjnego przemysłu w Nowej Hucie przez nowe, niskoemisyjne technologie,
- utworzenie i wprowadzenie skutecznego planu zrównoważonej mobilności miejskiej – opracowanie i wdrażania
- wymóg pasywności przy tworzeniu nowych budynków.

SCENARIUSZ 4. WYZWANIE: ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA

1. Co się wydarzy jeśli nic nie zrobimy?

- Jeśli nie ograniczymy transportu indywidualnego? Zakorkowane całe miasto + zanieczyszczenia;
- Jeśli nie wprowadzimy ograniczeń zabudowy korytarzy przewietrzania wysokimi budynkami? Utrata szansy na dopływ do miasta czystszyego powietrza.
- Jeśli nie ograniczymy zanieczyszczeń w mieście: choroby i śmierć mieszkańców z przyczyn związanych z długotrwałym oddziaływaniem zanieczyszczeń;
- W sąsiedztwie elektrowni (emitor zanieczyszczeń) może dojść do wyludnienia części miasta.
- Jeśli nie zapewnimy dogodnych rozwiązań komunikacji zbiorowej (nowoczesny tabor, dodanie nowych linii, budowa metra, zadbanie o odpowiednią przepustowość, częstotliwość kursowania nie tylko w mieście, ale i w okalających miejscowościach - nie ograniczymy komunikacji indywidualnej w centrum.
- Jeśli będziemy dalej zabudowywać tereny zielone, ograniczymy możliwości pochłaniania CO₂.

- W przeciągu kilkadziesiąt lat grozi nam chodzenie po mieście w masce przeciwgazowej, bo będą nam zagrażać liczne zanieczyszczenia wpływające na rozwój chorób układu oddechowego.
- Może dojść do zmniejszenia widoczności spowodowanej zanieczyszczeniami - zmniejszy to bezpieczeństwo na drogach oraz ograniczy atrakcyjność punktów widokowych w mieście.
- Mogą powstać strefy płatnego, czystego powietrza - czyste powietrze jako dobro dla wybranych (zamożnych).
- Jeśli nie zabronimy palenia paliwami stałymi w okalających Kraków gminach, to dalej będą napływać do centrum Krakowa zanieczyszczenia.

2. Co możemy zrobić?

- W kontekście zmniejszenia emisji zanieczyszczeń:
  - Usprawnić komunikację publiczną oraz zachęcić do korzystania z niej, co spowoduje zmniejszenie korków oraz emisji spalin do atmosfery,
  - Wprowadzić na szeroką skalę OZE do budynków (czysta energia, zmniejszenie zużycia energii pozyskiwanej z tradycyjnych źródeł),
  - Wprowadzić wymóg pasywności nowopowstających budynków,
  - Dalszy rozwój park&ride – ograniczenie ruchu samochodowego w centrum miasta,
  - Rozpowszechnić system carpooling i carsharing – ograniczenie liczby samochodów na drogach (korki i emisja CO₂)
- W kontekście zmniejszania ilości CO₂:
  - Wprowadzić nowe tereny zielone (zmniejszenie ilości CO₂),
  - Wprowadzić na szeroką skalę zielonych dachów, ścian, tarasów – zastosowanie odpowiedniej roślinności (także zimozielonej) zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej + pochłanianie zanieczyszczeń,
- Inne:
  - wprowadzić regulacje prawnych dot. ochrony (i tworzenia) korytarzy przewietrzania
  - Uchwalanie MPZP - odpowiednia ilość zieleni + ograniczenie ruchu samochodowego
  - Rozwijać infrastrukturę społeczną w gminach ościennych w celu zmniejszenia koniecznej migracji mieszkańców gmin ościennych do Krakowa (mniej samochodów).

III. ZARZĄD ZIELENI MIEJSKIEJ:

WYBÓR DWÓCH NAJWAŻNIEJSZYCH WYZWAŃ:

1. PRZEGRZEWANIE MIAST
2. POGARSZAJĄCE SIĘ ZDROWIE PSYCHICZNE

1. Przegrzewanie miast:

- choroby,
- ginące gatunki roślin i zwierząt
- wzrost śmiertelności seniorów w wyniku upałów
- klimatyzatory - zużycie energii
- błędne koło zamknięcia w chłodnych domach vs. zdrowie psychiczne (izolacja)
- dominacja deweloperów w mieście (Ruczaj) - nowe osiedla pozbawione zieleni
- brak spójności i konsekwencji w działaniu władz miasta

2. Pogarszające się zdrowie psychiczne:

- izolacja społeczna
- brak rodzin wielopokoleniowych
- brak przestrzeni do spotkań
- nowe choroby psychiczne wśród dzieci i młodzieży (przemoc w sieci etc.)

- problem z normami życia społecznego
- egoizm – brak zainteresowania społecznego
- wysokie koszty leczenia
- stygmatyzacja

PROPONOWANE ROZWIĄZANIA:

- Praca u podstaw, wspólne i spójne działanie – odpowiedzialność za miasto, w którym żyję: rozwój ogrodów społecznych (budowanie społeczności, less is more).
- W wątku przegrzewania miast:
  - sadźmy drzewa! (problem: ludzie nie lubią drzew na swoich działkach, bo trzeba zagospodarować liście, drzewa dają cień itp), wyzwaniem budowa świadomości mieszkańców, właścicieli prywatnych posesji
  - stop budowie kolejnych wielopasmowych dróg (w tym: trasa łagiewnicka) – wzrost liczby samochodów i zanieczyszczenia powietrza
  - potrzeba „odszczelnienia” podłoża miasta – zwiększenie przepuszczalności powierzchni/gleby (retencja wody, ochrona przed skutkami deszczy nawalnych)
  - kontrola nasadzeń kompensacyjnych, które dokonują deweloperzy
  - wprowadzenie wytycznych dotyczących terenów zielonych przy inwestycjach, instytucjach, kościołach etc.
  - usprawnienie komunikacji miejskiej – nowe linie -> krótszy czas (wtedy więcej chętnych)
  - konsekwentna polityka miejska (jedna wizja miasta) oraz usprawnienie komunikacji pomiędzy wydziałami
  - rozwiązywanie problemu w ramach obszarów metropolitalnych
- W wątku zdrowia psychicznego:
  - włączenie się w działania grupy,
  - zmiany w systemie edukacji -> obecnie brak czasu i okazji do wspólnych spotkań i działań,
  - tworzenie przyjaznych terenów zielonych, tj. ogrodów społecznych, parków kieszonkowych, dających możliwość spotkania i integracji,
  - zachęcenie do korzystania z profesjonalnej pomocy,
  - lepsze informowanie o tym, gdzie można szukać pomocy,
  - promowanie życia jako takiego (opartego na wartościach), bez smartfonów, komputerów etc.
  - czułość!

IV. WYDZIAŁ GOSPODARKI KOMUNALNEJ UM KRAKÓW

1. Pierwsza analiza wyzwań i związanych z nimi konsekwencji:

- pogarszające się zdrowie psychiczne: przebodźcowanie, „wyścig szczurów”, zanikanie umiejętności odpoczynku, rosnące frustracje ludzi,
- rosnące zanieczyszczenie miast, trudny dostęp do zdrowej żywności,
- miasta jako wyspy ciepła,
- uchodźcy klimatyczni – ze względu na poziom wody w morzach i oceanach, upały, klęski żywiołowe (ekstremalne zjawiska pogodowe),
- zatapianie wybrzeży powiązane z efektem cieplarnianym (emisja ciepła + rozwój zabudowy); walka o zbiorniki wodne (dostęp do wody pitnej),
- ekstremalne zjawiska pogodowe – ze względu na duże i częste anomalie pogodowe, które powodują straty w gospodarce i rolnictwie,
- seniorzy w pracy – niski przyrost naturalny, niewystarczająca liczba pracowników w wieku produkcyjnym,
- kryzys zaufania: zjawisko fake news (w obliczu zagrożenia walka o dobra, jak na wojnie – nie wiadomo kto jest wrogiem, a kto nie jest),

- automatyzacja pracy: zwiększenie bezrobocia, potrzeba osób o wysokich kwalifikacjach (do obsługi urządzeń),
- przesyt informacji + fake news – globalizacja, coraz większy dostęp do informacji, ale jest ich tak dużo, że nikt ich nie weryfikuje -> upowszechnianie błędnych informacji (ale nie wiadomo, które są fałszywe, a które nie) – nie wiadomo gdzie jest bezpiecznie, a gdzie zagrożenia,
- starzenie się społeczeństwa – brak ludzi do pracy, potrzeba zwiększenia opieki zdrowotnej nad osobami starszymi, zwiększenie wydatków na lekarstwa,
- przegrzewanie się miast: zagęszczenie zabudowy, brak wystarczającej ilości terenów zielonych (parków), miejska wyspa ciepła; miasta mogą stać się jedną wielką wyspą ciepła i ludzie będą z nich uciekać (możliwy upadek gospodarki).

2. Wybór dwóch najważniejszych wyzwań (z powyższych) i budowa wizji przyszłości Krakowa w oparciu o maksymalną manifestację zjawisk:

Przegrzewanie się miast

+	-
<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło (ogrzewanie), • tańsza budowa domów (brak konieczności ocieplania), • możliwość dostosowania się do wzrostu temperatury – przy stworzeniu odpowiednich warunków w Krakowie będzie „życie jak obecnie w ciepłych krajach”, • możliwość podgrzewania wody (zmniejszenie kosztów i zapotrzebowania energetycznego związanego z podgrzewaniem wody) – zastosowanie nagrzewających się zbiorników na wodę, • możliwość noclegu pod gwiazdami; 	<ul style="list-style-type: none"> • ubytek zieleni, • stres związany z wysoką temperaturą (rozdrażnienie), • ludzie przestaną wychodzić z domów z obawy przed upałem, • więcej zgonów z przegrzania, • ograniczenie plonów, • ograniczenie bioróżnorodności, • wyludnienie miast, • wzrost zapotrzebowania na energię (chłodzenie – klimatyzacja), • wzrost cen energii (bo wzrost zapotrzebowania na energię), • zwiększenie zapotrzebowania na wodę pitną, • zanik relacji społecznych (za ciepło by wychodzić z domu), • niski komfort życia w mieście, • wystąpienie na szerszą skalę zjawiska uchodźstwa klimatycznego: migracje ludności (i korzyści i wady), • pogorszenie jakości życia mieszkańców miast, • pogorszenie zdrowia i jakości żywności, • pogorszenie relacji rodzinnych, społecznych.

Pogarszające się zdrowie psychiczne:

+	-
<ul style="list-style-type: none"> • zapotrzebowanie na zawody medyczne, • więcej pracy dla psychologów, psychiatrów itd. • rozwój koncernów farmaceutycznych;	<ul style="list-style-type: none"> • zapotrzebowanie na większą liczbę lekarzy, specjalistów, placówek medycznych (a już teraz brakuje lekarzy, miejsc w szpitalach psychiatrycznych), • wysokie koszty leczenia, • wyższa śmiertelność (też: więcej samobójstw), • rozpady rodzin, • mniejszy przyrost naturalny, • brak zaufania pomiędzy ludźmi (zasada ograniczonego zaufania), • zamykanie się ludzi w sobie, • utrata kontaktów sąsiedzkich, • poczucie zagrożenia, • lęk o przyszłość, • atomizacja społeczeństwa, • zapaść gospodarcza.

V. SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA „PODWAWELSKA”

NOTATKA ZE STOLIKA PRZYSZŁOŚCI ORGANIZOWANEGO PRZEZ SPÓŁDZIELNIĘ MIESZKANIOWĄ „PODWAWELSKA”. POMYSŁY I POSTULATY MIESZKAŃCÓW ZEBRAŁA I OPRACOWAŁA: ANNA DUTKA

Osiedle Podwawelskie jest papierkiem lakmusowym Krakowa. Jak w soczewce wszystkie problemy miasta nabierają tutaj wyrazistości. 5 grudnia kilkadziesiąt osób spotkało się na osiedlu Podwawelskim przy Stoliku Przyszłości. Jest to inicjatywa realizowana przez Pracownię Miejską, Urząd Miasta Krakowa we współpracy z EIT Climate-KIC w ramach projektu „Zeroemisyjny Kraków”, którego celem jest doprowadzenie do neutralności emisyjnej miasta. Osoby, które spotkały się przy Stoliku Przyszłości dzielił wiek, bo niektórzy z nas mają dwadzieścia parę lat, inni mieli tyle, gdy wprowadzali się na to osiedle. Dzieliło nas wykształcenie, bo są wśród nas inżynierowie i humaniści. Dzielił nas okres, od jakiego tu mieszkamy, bo niektórzy z nas są pierwszymi mieszkańcami osiedla, inni wprowadzili się tu niedawno. Dzieli nas status, bo są wśród nas renciści, którzy muszą przetrwać do pierwszego i przedsiębiorcy z sukcesem ekonomicznym. Połączyła nas: troska i czułość, z jaką patrzymy na nasze osiedle.

Brakowało nam takiego wydarzenia, gdzie byłoby miejsce nie tylko na wyartykułowanie gnębających nas spraw, ale też przełożenie ich z języka narzekania na konkretne scenariusze działań. Mamy je! Wiemy, co zrobić, żeby Kraków osiągnął #zeroemisyjność!

Nie jesteśmy wprawdzie grupą reprezentującą interesy wszystkich Mieszkańców Krakowa, ale jako Mieszkańcy osiedla Podwawelskiego chcielibyśmy zasygnalizować pewne problemy, które dotyczą całe miasto. Wiele spośród naszych propozycji rozwiązania kwestii zanieczyszczenia środowiska można wprowadzić od razu. Inne, które wzbudziły gorące dyskusje, jak tranzyt i kwestie organizacji ruchu powinny według nas stać się przedmiotem kolejnych dyskusji i konsultacji. Z pewnością właśnie w tym temacie spotkamy się, żeby wypracować kompromisowe rozwiązanie a do dyskusji zaprosimy urzędników z Zarządu Dróg Miasta Krakowa, Inżyniera Ruchu, przedstawiciela Policji, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej.

1. Powstrzymać dalszą zabudowę Krakowa

WSZYSTKIE problemy, które poruszyliśmy podczas Stolika Przyszłości wiążą się z bezrefleksyjną zabudową Krakowa. Ten negatywny trend, z roku na rok, pogrąża miasto, a co za tym idzie również osiedle Podwawelskie. Władze muszą natychmiast zastopować dogęszczanie miasta dalszą degradującą zabudową. Szczególnie dotyczy to stawiania kolejnych wielkich biurowców oraz osiedli deweloperskich, które natychmiast wzmagają negatywne skutki.

2. Kanały przewietrzania miasta

Tam, gdzie to możliwe przywrócić kanały przewietrzania miasta. Wszędzie tam, gdzie to jeszcze możliwe – powstrzymać dalszą zabudowę kanałów przewietrzania miasta. Negatywnym zjawiskiem zabudowy kanałów przewietrzania miasta jest wadliwie działająca wentylacja w mieszkaniach, szczególnie dotyczy to budynków wysokich. Na ostatnich piętrach bloków są podciąg, tzn. cofki z wentylacji zimnego powietrza i spalin. Liczba zezadzeń poświadcza, że mamy do czynienia z poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa i życia Mieszkańców Krakowa.

3. Konsultacje w sprawie Strefy Ograniczonego Ruchu

Wiele krakowskich osiedli, w tym osiedle Podwawelskie powstało wiele lat temu i nie jest dostosowane do obsługi takiego natężenia ruchu samochodowego, jak to się dzieje dzisiaj. Osiedle Podwawelskie leży w centrum miasta. Jest świetnie skomunikowane z kluczowymi miejscami. Bezpośrednio można stąd dojechać na dworzec i na lotnisko. To stąd biegają bezpośrednio autobusy do Wieliczki, na Kopiec Kościuszki czy do Tyńca. Ale ta lokalizacja jest też przekleństwem, jeśli chodzi o tranzyt samochodowy. Ulica Komandosów stała się miniautostradą, którą kierowcy urządzą sobie skróty. Cierpią na tym Mieszkańcy, którzy duszą się w smogu komunikacyjnym. Cierpi na tym bezpieczeństwo nas wszystkich, bo dawna osiedlowa uliczka przeobraziła się w ulicę tranzytową, przez którą trudno przejść na drugą stronę. Wprowadzenie Strefy Ograniczonego Ruchu być może rozwiązałoby nasz problem. Chcielibyśmy plusy i minusy takiej organizacji ruchu przedyskutować z urzędnikami.

4. Nie przerywać problemu tranzytu samochodowego z ulicy na ulicę

Jeśli reorganizacja ruchu jedynie przerywa problem z jednej ulicy na drugą, to nie ma sensu. Chcielibyśmy, żeby scenariusze organizacji ruchu w mieście były opracowywane w taki sposób, żeby rozwiązywały lub minimalizowały problemy, ale nie kosztem przerywania ich w inne miejsca.

5. Nie generować nowych problemów, rozwiązując stare

Strefa Płatnego Parkowania z jednej strony uspokoiła nieco ruch na osiedlu Podwawelskim, mniej przyjezdnych aut parkuje tu teraz, ale wygenerowała nowe problemy dla Mieszkańców. Znakomita ich część to osoby starsze, które często potrzebują pomocy bliskich, którzy za odwiedziny muszą ponosić wysokie koszty parkowania. Oczywiście ktoś mógłby powiedzieć, że bliscy mogą przyjeżdżać w odwiedziny komunikacją miejską, problem w tym, że wciąż nie jest ona konkurencyjnym wyborem.

6. Nie przerywać odpowiedzialności za ruch samochodowy w mieście na Mieszkańców

Żeby Mieszkańcy chcieli i mogli się przesiadać z samochodu na inny środek komunikacji, miasto musi realizować duże cele: stworzyć praktyczną sieć komunikacji miejskiej, która zapewni dogodny dojazd do każdego miejsca w mieście, stworzyć pokrywającą całe miasto sieć bezpiecznych dróg rowerowych, zbudować funkcjonalne parkingi P&R przy wjazdach do miasta, wprowadzić zakaz wjazdu do Krakowa autokarów turystycznych, wprowadzać Strefy Ograniczonego Ruchu, zakładać duże parki i lasy w mieście zachęcające do spędzania czasu wolnego i wypoczynku na miejscu.

7. Doprowadzić komunikację miejską do najodleglejszych zakątków miasta

W tej chwili sieć miejskiej komunikacji nie pokrywa całego miasta. Im dalej od centrum tym siatka połączeń tramwajowo-atobusowych maleje. To sprawia, że naturalnym wyborem krakowian jest wciąż auto.

8. Zwiększyć częstotliwość połączeń w komunikacji miejskiej

Z roku na rok zmniejsza się częstotliwość połączeń w komunikacji miejskiej, która przez to traci na atrakcyjności. Oznacza to, że osoby dojeżdżające daleko do pracy chętniej wybierają auto, które pozwala na szybszy przejazd na tym samym odcinku. Dla przykładu w godzinach natężonego ruchu z osiedla Podwawelskiego na cmentarz Batowicki jedzie się półtorej godziny. Autem, o tej samej porze można dojechać w ok. pół godziny.

9. Więcej dłuższych połączeń – mniej przesiadkowych w komunikacji miejskiej

Wprowadzenie systemu przesiadkowego w komunikacji miejskiej skutecznie zniechęca do wybierania transportu publicznego. Mieszkańcom „uciekają” połączenia, ponieważ siatki połączeń nie zostały dostosowane do możliwości przejazdowych na trasach, na których regularnie dochodzi do opóźnień. Autobus 184 dojeżdża na przystanek „Ludwinów” regularnie z opóźnieniem, czasami sięgającym 45 minut.

10. Nie likwidować połączeń w weekendy

Korzystanie z komunikacji miejskiej w weekendy jest utrudnione ze względu za mniejszą liczbę połączeń. Tymczasem coraz więcej osób pracuje w systemie zmianowym, również w weekendy i nie ma jak dojechać do pracy. W każdy weekend kilkadziesiąt tysięcy krakowian przesiada się z tego powodu do samochodów.

11. Podróżowanie komunikacją miejską musi być wygodne

Nigdy nie zachęcimy Mieszkańców do korzystania z komunikacji miejskiej, jeśli w autobusach i tramwajach często jest tak duży ścisk, że nie da się wsiąść. Do komunikacji miejskiej zniechęca też brak klimatyzacji lub oszczędzanie na niej.

12. Wiaty autobusowo-tramwajowe muszą chronić pasażerów

Negatywną stroną systemu przesiadkowego jest konieczność oczekiwania na przystankach, które po ostatniej modernizacji zupełnie nie spełniają swojej funkcji: nie chronią przed deszczem, wiatrem, zimnem i słońcem. Za mało jest miejsc do siedzenia, są też niewygodne. Dla osoby starszej brak możliwości odpoczynku jest ogromnym problemem.

13. Wprowadzić system informacji dźwiękowej na wszystkich przystankach komunikacji miejskiej

Wszystkie przystanki komunikacji miejskiej należy wyposażyć w system informacji dźwiękowej o odjazdach pojazdów, ponieważ osoby niepełnosprawne wzrokowo nie mają jak poruszać się po mieście. Dodatkowo tabele rozkładów jazdy są nieczytelne dla osób z nieco gorszym wzrokiem. Osoby starsze, żeby zapoznać się z rozkładem jazdy muszą korzystać ze szkła powiększającego.

14. Więcej połączeń autobusów aglomeracyjnych

Należy dogęścić siatkę połączeń autobusów aglomeracyjnych. W tej chwili na większości tras odjeżdża zbyt mało autobusów. W rozkładzie jazdy są kilkugodzinne przerwy w połączeniach. Komunikację miejską uzupełniają prywatni przewoźnicy, którzy jednak rezygnują z utrzymania tras w dni świąteczne i weekendy.

15. Obniżyć koszty biletów aglomeracyjnych

Jeśli za przejazd tam i z powrotem ktoś spod Krakowa ma zapłacić ok. 10 zł, to chętniej wybierze samochód, którym dojedzie taniej i bezpośrednio pod docelowe miejsce. Należy wprowadzić niższe stawki za bilety aglomeracyjne, tak, żeby przestało się opłacać dojeżdżanie autem do pracy lub szkoły w Krakowie.

16. Wprowadzić bezpłatną komunikację miejską dla Mieszkańców i płatną dla turystów

Mieszkańcy płacą podatki w mieście i powinni mieć prawo do bezpłatnej komunikacji. Osobami dorosłymi, które najczęściej pomagają w podwożeniu dzieci są dziadkowie, którzy po 70 roku życia mają zapewnione bezpłatne przejazdy. Widać że Mieszkańcy dramatycznie szukają oszczędności. Sprawmy, żeby komunikacja miejska była przyjazną, naturalną i bezpłatną alternatywą dla Mieszkańców.

17. Parkingi dla Mieszkańców przy wjeździe na osiedle

Parkingi obsługujące osiedla mieszkaniowe powinny być budowane przy wjeździe do nich, tak żeby przestrzeń bezpośrednio zamieszkaną chronić przed tranzytem samochodowym.

18. Poddać pod dyskusję kwestię cen za parkowanie

Tak długo jak poruszanie się po mieście autem będzie tańsze i wygodniejsze, tak długo krakowianie nie będą rezygnować z aut.

19. Park&Ride

Na obrzeżach miasta należy stawiać parkingi typu Park&Ride, zachęcające do przesiadania się do komunikacji miejskiej.

20. Nie ma miejsca na parking – nie ma zgody na zabudowę

Należy uzależnić wydawanie decyzji na dalszą zabudowę od możliwości parkingowych w mieście i konsekwentnie egzekwować te wymogi. Nie może być tak, że stawia się biurowiec, osiedle deweloperskie, a liczba zaplanowanych miejsc parkingowych świadczy, że nie ma w danej przestrzeni miejsca na taką inwestycję.

21. Skrócić czas dojazdu straży miejskiej, karetek, Policji i Straży Miejskiej

Miasto musi być miejscem bezpiecznym. W przypadku zagrożenia służby muszą mieć możliwość szybkiego dojazdu do potrzebujących. Przejazd z przystanku „Rondo Grunwaldzkie” do przystanku „Osiedle Podwawelskie” w godzinach szczytu zajmuje ok. 10-15 minut. Ul. Komandosów, Dworska i Barska stoją w korkach. To sytuacje zagrażające bezpieczeństwu i życiu Mieszkańców. Za brak rozwiązania tej sytuacji do odpowiedzialności powinni być pociągnięciu władarze miasta.

22. Zielone separatory

Należy przy budowie dróg szybkiego ruchu rozważyć stosowanie zamiast betonowych zielone separatory w postaci np. łąk kwietnych, które w naturalny sposób niwelowałyby negatywne skutki smogu komunikacyjnego.

23. Zielone bufory pomiędzy chodnikiem a ulicą

Przy budowie nowych dróg i przebudowie starych należy tworzyć zielone bufory w postaci np. łąk kwietnych, żeby nie tylko likwidować negatywne skutki smogu komunikacyjnego, ale też poprawić retencję wody deszczowej.

24. Rozszczelnić zaasfaltowane przestrzenie

Duże asfaltowe przestrzenie, place powinno się rozszczelnić, wprowadzając zielone powierzchnie.

25. Łąki kwietne zamiast trawników

Zamiast strzyżonych trawników należy stawiać na łąki kwietne. Są one potrzebne ze względu na konieczność zachowania bioróżnorodności.

26. Miododajne rośliny w mieście

W mieście konieczne są inwestycje w miododajne rośliny, które stałyby się sprzymierzeńcem zapyłaczy.

27. Stworzyć ścieżki dla osób z niepełnosprawnością wzroku

W miejscach przecięcia ciągów pieszo-rowerowych z ulicami należy zbudować specjalne ścieżki z wypustkami, po których osoby z niepełnosprawnością wzroku mogłyby się bezpiecznie poruszać.

28. Dostosowanie całego taboru do potrzeb osób z trudnościami w poruszaniu

Dla osób z trudnościami w poruszaniu lub rodziców z dziećmi w wózku konieczność kilkukrotnego przesiadania w komunikacji miejskiej, to często niewykonalne zadanie, bo dodatkową przeszkodą jest niedostosowanie jeszcze całego taboru do potrzeb osób z trudnościami w poruszaniu się. Wciąż w komunikacji miejskiej mamy do czynienia z barierami architektonicznymi. System oznaczeń na tablicach informacyjnych często nie oddaje rzeczywistości, bo pomimo informacji, że w rozkładzie jazdy jest tramwaj niskopodłogowy, przyjeżdża stary model i osoba na wózku nie ma jak wsiąść do niego.

29. Wjazd z przystanku bezpośrednio do pojazdu

Osoby poruszające się wózkami inwalidzkimi nie będą korzystać z komunikacji miejskiej, jeśli wjazd do pojazdu będzie możliwy dopiero po otwarciu specjalnej platformy podjazdowej. Przystanki powinny być podniesione do wysokości progu, tak żeby i wózek inwalidzki i rodzic z dzieckiem w wózku mógł wjechać bezpośrednio z chodnika do autobusu i tramwaju.

30. Na przystankach oznaczenia dla osób niewidomych

Na wszystkich przystankach komunikacji miejskiej powinny być wypustki w nawierzchni dla osób niewidomych, które żeby korzystać z miejskiej komunikacji muszą się czuć bezpiecznie.

31. Postawić na kolej aglomeracyjną

Miasto powinno postawić na szybką i wygodną kolej aglomeracyjną, dzięki której Mieszkańcy z miejscowości spod Krakowa mogliby wygodnie dojeżdżać do pracy do Krakowa.

32. Zielona fala dla komunikacji miejskiej, rowerzystów i pieszych

Jeśli w Krakowie mają być odwrócone negatywne trendy, to miasto musi podjąć działania w makro skali. Transport w mieście musi mieć jasno postawione priorytety: trzeba stawiać na transport publiczny, na sieć dróg rowerowych i wygodę pieszych.

33. Wprowadzić sygnalizację dźwiękową na przejściach dla pieszych

Bez sygnalizacji dźwiękowej osoba z niepełnosprawnością wzroku nie wie, czy może przejść bezpiecznie na pasach.

34. Wydłużyć zielone światło na przejściach dla pieszych

Piesi w Krakowie są uwięzieni na pasach. Przejście takiego ronda, jak Grunwaldzkie zajmuje ok. 20-30 minut osobie z problemami w poruszaniu. Bardzo długo czeka się na zielone światło, po czym czas na samo przejście pasów jest zbyt krótki. Jest to bardzo uciążliwe zwłaszcza podczas deszczu, zimna, silnego wiatru.

35. Budować chodniki a nie likwidować

Poruszanie się po mieście jako pieszy jest niemożliwe wszędzie tam, gdzie zlikwidowano chodniki. Na przykład na ul. Konopnickiej cały odcinek odcięto z ruchu pieszych, którzy żeby przejść na drugą stronę muszą korzystać z przejścia podziemnego. W wielu miejscach brak chodników tak bardzo wydłuża drogę, że w naturalny sposób zachęca to do poruszenia się autem.

36. Stawiać na poprawę infrastruktury dla pieszych

Należy wyremontować chodniki, tak, żeby ludzie się na nich nie potykali, nie wpadali w dziury.

37. Chodniki z oznaczeniami dla osób niewidomych

Wszystkie chodniki powinny mieć system wypustek dla osób niewidomych.

38. W czasie zimy odśnieżać w pierwszej kolejności chodniki i ścieżki rowerowe

Jeśli chcemy, żeby ludzie częściej korzystali z roweru i poruszali się na piechotę, to trzeba zadbać o ich bezpieczeństwo i wygodę. Zimą odśnieża się ulice wyrzucając błoto pośniegowe na ścieżki rowerowe i chodniki, z których w naturalny sposób znikają zniechęceni piesi i rowerzyści.

39. Tunele dla aut nie dla ludzi

Powstrzymać budowę przejść dla pieszych w tunelach. Takie miejsca to bariery architektoniczne. Tego typu przejścia są niebezpieczne i generują liczbę wymuszeń, napaści.

40. Zwężyć ulice

Zwężenie ulicy jest naturalnym utrudnieniem, które wymusza na kierowcach mniejsze tempo poruszania się.

41. Strefa Tempo 30

Osiedla mieszkaniowe już na etapie projektowania powinny być zaplanowane jako przestrzeń objęta strefą Tempo 30. Niezależnie od tego takie ograniczenia w prędkości poruszania się powinny dotyczyć miejsc sąsiadujących ze szkołami, przedszkolami, itp.

42. Zlikwidować na terenie miasta możliwość poruszania się szybciej niż 50 km/h

Miasto musi być bezpieczną przestrzenią dla Mieszkańców. Dopuszczanie w terenie zabudowanym wyższej prędkości nie tylko zachęca do poruszania się autem, ale też wpływa negatywnie na bezpieczeństwo Mieszkańców.

43. Zlikwidować zielone strzałki dla kierowców

Mieszkańcy muszą czuć się bezpiecznie na pasach. Zwłaszcza Mieszkańcy niepełnosprawni wzrokowo. Powinno się zlikwidować zielone strzałki, które pozwalają kierowcom na wjazd na pasy dla pieszych, gdy ci mają zielone światło.

44. Tworzyć tereny rekreacyjne wolne od hałasu komunikacyjnego

Zarówno w Krakowie, jak i na osiedlu Podwawelskim brakuje terenów rekreacyjnych: zielonych i wolnych od hałasu tranzytu samochodowego. Mieszkańcy rezygnują w ogóle z poruszania się po mieście, ponieważ brakuje miejsc, w których mogliby odpocząć. To generuje z kolei problemy zdrowotne. A koszty za leczenie chorób wynikających z braku ruchu przerzuca się na społeczeństwo.

45. Tereny rekreacyjne w pobliżu dużych osiedli

Wydawać pozwolenie na budowę nowych osiedli mieszkaniowych jedynie tam, gdzie możliwe jest zapewnienie inwestycji dostępu do terenów zielonych. Należy zagwarantować dostęp do terenu zielonego w odległości nie przekraczającej 300 metrów od miejsca zamieszkania.

46. Nowe osiedle musi mieć obowiązkowo własną infrastrukturę

Wprowadzić bezwzględny nakaz budowania nowych osiedli wyłącznie z zaplanowaniem na nich infrastruktury: przedszkoli, żłobków, biblioteki, domu kultury, szkół, boisk sportowych, poczty, sklepów itp.

47. Stawiać na duże parki, nie na parki kieszonkowe

W Krakowie przeważają małe parki, typu kieszonkowych, w których nie można odpocząć w spokoju, który zakłóca hałas od ulicy. Mieszkańcy muszą mieć w mieście zagwarantowaną przestrzeń rekreacyjną pozwalającą na odpoczynek od zgiełku miasta. Inaczej w każdy weekend będzie się generował naturalny korek osób uciekających z miasta na łono natury.

48. Ławki stawiać w rozsądnych lokalizacjach

W przestrzeni publicznej brakuje ławek i innych miejsc do odpoczynku. Jednocześnie stawia się ławki w wyjątkowo nieprzemysłanych miejscach. Często stoją one przy ulicy tranzytowej, przy śmietniku, w pobliżu okien budynków mieszkaniowych, gdzie głośne rozmowy zakłócają spokój Mieszkańcom.

49. Szalety miejskie

W Krakowie brakuje miejskich toalet. Problemem jest też cena za skorzystanie z publicznej toalety. Jest taka sama w Krakowie i w krajach zamożniejszych. Niestety zarobki już nie są porównywalne. Polski emeryt nie może sobie pozwolić, tak jak niemiecki emeryt, na podróżowanie. Nie stać go też często na spacer po bulwarach, bo musiałby podejmować dramatyczną decyzję czy kupić coś do zjedzenia, czy podczas tego spaceru skorzystać z toalety.

W miejscach, gdzie bawią się dzieci, w pobliżu placów zabaw powinny być ustawione publiczne toalety. Cena za korzystanie z nich powinna być jednak dostosowana do możliwości portfela polskiego rodzica.

50. Zakazać używania dmuchaw do sprzątania liści

W mieście zakaz stosowania dmuchaw spalinowych do usuwania liści powinien obowiązywać na całym terenie miasta. Nie może być tak, że zarządcy wspólnot i spółdzielnie mieszkaniowe wprowadzają własne regulacje pod tym względem. Polityka miasta powinna stać na straży zdrowia Mieszkańców.

51. Zostawiać liście na zieleńcach, sprzątać z chodników

Opadające liście należy pozostawić do wiosny na trawnikach. Jest to niezbędne dla utrzymania równowagi w przyrodzie. Liście nie tylko w naturalny sposób użyźniają glebę, ale też chronią wiele gatunków zwierząt i organizmów, bez których dochodzi do zachwiania równowagi w przyrodzie.

52. Drugie życie rzeczy

Wiele śmieci trafia do śmietników niepotrzebnie. Miasto powinno zastanowić się nad rozwiązaniami systemowymi, które pozwoliłyby na zmniejszenie ilości śmieci. Miasto powinno wspierać zarówno organizacje pozarządowe, jak i prywatnych przedsiębiorców, którzy mają pomysły na alternatywną zbiórkę i selekcję śmieci. Potrzebujemy w przestrzeni miejskiej więcej miejsc takich jak: jadłodzielnie, ciuchodzielnie, książkodzielnie.

53. Wyprzedaże osiedlowe

Miasto powinno wspierać organizację osiedlowych wyprzedaży. Służą one lepszej integracji Mieszkańców, pozwalają się lepiej poznać, a co za tym idzie zwiększają bezpieczeństwo na osiedlu i w mieście. Podczas wyprzedaży można pozbyć się za symboliczną złotówkę niepotrzebnych rzeczy. W ten sposób pośrednio więcej rzeczy ponownie trafia do użytku, zamiast do śmieci. Ale takie społeczne akcje potrzebują wsparcia władz, które mogłyby np. nadwyżkę niepotrzebnych rzeczy po takiej akcji odbierać w ramach zbiórki selektywnej i za darmo odwozić do sortowni.

54. Czytelny system zbiórki i segregacji śmieci

Nie może być też tak, że władze miasta wprowadzają co chwilę nowy system segregacji. Mieszkańcy przyzwyczajają się do kolorów pojemników, zaczynają właściwie sortować śmieci, po czym wprowadza się zupełnie inny system oznaczeń.

55. Czytelne oznaczenie pojemników na śmieci

Pojemniki na śmieci są oznaczone informacją o tym, co ma być do nich wrzucane tylko z jednej strony. Jeśli pracownicy MPO przestawią pojemniki, to nie wiadomo, jak poprawnie sortować śmieci.

56. Edukacja, akcje informacyjne o segregacji śmieci

Wciąż brakuje skutecznej akcji edukacyjnej dotyczącej prawidłowej segregacji śmieci.

Nawet na stronie internetowej MPO nie da się znaleźć wyczerpującej informacji o tym, jak sortować śmieci.

57. Dostosowanie pojemników do zbiórki i segregacji śmieci

Kosze na śmieci nie są zamykane, przez co do środka dostają się szczury. Do tego powoduje to rozchodzenie się nieprzyjemnego odoru. Z kolei tam, gdzie są klapy na pojemniki, zrobiono je tak ciężkie, że osoby w podeszłym wieku nie mają siły ich podnieść. Otwory w pojemnikach do selektywnej zbiórki muszą spełniać swoje zadanie. W tej chwili w pojemnikach typu „dzwon” otwór jest tak mały, że wielu rzeczy nie da się do takiego pojemnika w ogóle wrzucić.

58. Utrzymywać pojemniki na śmieci w czystości

Pojemniki na śmieci, zwłaszcza na bioodpady budzą z czasem obrzydzenie. Często szpecą okolice i wręcz zniechęcają do wyrzucania śmieci.

59. Przywrócić skupy odpadów

Należy przywrócić skupy: makulatury, szkła, złomu itp. w dogodnych dla Mieszkańców miejscach.

60. Selekcja śmieci w jednym miejscu

Niedogodnością jest to, że pojemniki do sortowania śmieci są rozproszone. Trzeba wiedzieć, gdzie ustawiono pojemnik na tekstylia. Osobno trzeba iść na wycieczkę do pojemników na szkło.

61. Przywrócić odpłatną zbiórkę szkła w sklepach

Bezsensowne jest wrzucanie butelek do pojemników typu „dzwon”, ponieważ przetwarzanie takiego szkła wymaga drogich zabiegów. Dużo bardziej sensowne byłoby wprowadzenie odbioru szklanych opakowań w sklepach.

62. Wprowadzić odpłatny system zbiórki opakowań plastikowych

Uważamy, że należy wprowadzić system zbiórki opakowań plastikowych. Rozwiązaniem byłyby automaty przy sklepach lub odbieranie opakowań przez sklepy.

63. Wprowadzić system odbioru tekstyliów przez sklepy z ubraniami

Jesteśmy za wprowadzeniem systemu oddawania tekstyliów do sklepów z odzieżą. Zużyte ubrania powinno oddawać się w sklepach i za każdy kilogram Mieszkaniec powinien otrzymywać opłatę, tak jak za butelki z kaucją. Z przestrzeni miejskiej zniknęłyby pojemniki do zbiórki ubrań, które nie spełniają swojej roli, przeważnie są przepelnione.

64. Wprowadzić miejskie kompostowniki

Jedna sprawa to pojemniki na bioodpady, druga to ich zagospodarowanie w mądry sposób. Chcielibyśmy mieć możliwość korzystania z naturalnego kompostu. Miasto powinno to zorganizować i ułatwić.

65. Projektowanie miasta pod kątem retencji wody

Przestrzeń w mieście musi być projektowana pod kątem retencji wody. Należy uwzględnić naturalne zielone bufory do przyjmowania wody opadowej, żeby rozwiązać problem podtopień po najdrobniejszym deszczu i powodzi przy większym. Brakuje systemowego rozwiązania: doradczego, organizacyjnego i finansowego dla Mieszkańców we wprowadzaniu zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, zielonych dachów.

66. Zlikwidować ogólnospławną kanalizację

Należy odejść od kanalizacji typu ogólnospławnego, ponieważ już niewielki deszcz powoduje zapychanie rur, co kończy się wybijaniem wody w piwnicach i w studzienkach.

67. Wprowadzić zasadę, że każdy budynek musi mieć zieloną otulinę

Należy wprowadzić zasadę, że każdy nowo postawiony budynek musi mieć dookoła budynku naturalną zieloną otulinę, która służy lepszej retencji wody.

68. Zakaz budowy na terenach zalewowych

Bezwzględnie powinien być przestrzegany zakaz budowy czegokolwiek na terenach zalewowych.

69. Zakładać ogrody społeczne

Miasto powinno wspierać Mieszkańców od strony: doradczej, organizacyjnej i finansowej w tworzeniu ogrodów społecznych. W tej chwili z takiego wsparcia są wykluczone np. spółdzielnie mieszkaniowe, a przecież znakomita część Krakowa, to właśnie tereny takich spółdzielni. Ogrody społeczne to nie tylko miejsca integracji, to mogą być też miejsca mądrej edukacji, uczenia dzieci i młodzieży odpowiedzialności społecznej.

70. Wprowadzić zielone dachy na wiatkach przystankowych

Przystanki autobusowe są w miejscach, gdzie tworzą się wyspy ciepła. Należy je likwidować np. poprzez tworzenie zielonych dachów, które dodatkowo pomagają w lepszej retencji wody w mieście.

71. Wertykalne ogrody

Miasto powinno wesprzeć systemowo zakładanie ogrodów wertykalnych w postaci np. doradztwa albo zwolnień podatkowych.

72. Tworzyć domki dla jeży

Miasto powinno systemowo wesprzeć inicjatywę Zielonych Grzegórzek i tworzenie domków dla jeży na terenie całego Krakowa. Ta akcja ma ogromne walory edukacyjne i świetnie pokazuje zagrożenia jakie niesie zaburzenie równowagi ekosystemu w mieście.

73. Przestać pozorować wsparcie na rzecz zieleni

Władze miasta pozorują wsparcie na rzecz zieleni, powstają parki kieszonkowe, które oczywiście pod wieloma względami są potrzebne, ale nie rozwiązują braków w dostępie do zieleni. Nawet najpiękniejszy park kieszonkowy usytuowany w pobliżu dróg szybkiego ruchu nie zastąpi dostępu do dużego parku. Nawet spacerując po dużym przecież Zakrzówku trudno o miejsca, w których nie słychać uciążliwego hałasu ruchu samochodowego. Parki kieszonkowe, małe ogrody miejskie są potrzebne, bo poprawiają estetykę miasta i są niezbędnym buforem dla uciążliwej cywilizacji, ale powinny być uzupełnieniem polityki dużych miejskich parków i lasów, a nie dominującym działaniem. Kępa, nawet najpiękniejszych kwiatów, nie zniweluje negatywnych skutków zanieczyszczenia powietrza.

74. Postawić na infrastrukturę rowerową

Wszędzie tam, gdzie są bezpieczne ścieżki rowerowe pojawia się tłum rowerzystów. Należy spojrzeć na miasto z punktu widzenia łączenia komunikacji miejskiej z mądrym systemem dróg rowerowych. Kontrapasy nie powinny być w ogóle wliczane w ogólną liczbę kilometrów ścieżek rowerowych. To tylko pozorowane rozwiązanie, które nie zastąpi bezpiecznej, wyznaczonej osobnym pasem drogi rowerowej. Przy okazji referendum z 2014 oszacowano, że na budowę sieci ścieżek rowerowych w Krakowie trzeba wydać w sumie 120 mln zł, żeby pokryć nią całe miasto. Zamiast inwestować w rozwiązania, które w referendum zyskało 80% poparcia, władze miasta przeznaczają 1,2 mld zł na budowę Trasy Łagiewnickiej, czyli kilku kilometrów autostrady w środku miasta, przeciwko której protestują Mieszkańcy. Jesteśmy temu przeciwni.

75. Stworzyć z prawdziwego zdarzenia system roweru miejskiego

Rower miejski powinien być wygodną alternatywą dla poruszania się w mieście. A żeby się tak stało stacje roweru miejskiego muszą być zlokalizowane tam, gdzie to pasuje Mieszkańcom a nie turystom, a więc przy budynkach użyteczności publicznej, bibliotekach, muzeach itp.

76. Miejskie proekologiczne akcje społeczne

Miasto musi stosować system zachęt do angażowania wszystkich grup społecznych, począwszy od dzieci w akcje społeczne np.: sprzątanie najbliższej okolicy, sadzenie wspólnie roślin. Dzieci w szkołach w ramach lekcji przyrody mogą pomagać na wiosnę w grabieniu liści, ucząc się przy okazji szacunku dla natury.

77. Konkurs – zielony balkon

Miasto powinno być organizatorem konkursu, w ramach którego wyłaniałoby się najładniej ukwiecony, zazieleniony balkon.

78. Zorganizowanie zajęć dla młodzieży

Miasto musi przejąć odpowiedzialność za tworzenie przyjaznej i atrakcyjnej przestrzeni dla aktywności osób w wieku dorastania. To muszą być nowoczesne rozwiązania korelujące z zainteresowaniami młodzieży. Młodzież musi mieć nie tylko dostęp do takich miejsc, ale też możliwość skorzystania z nich bezpłatnie. W tej chwili osoby młode z niezbyt zamożnych domów gromadzą się na parkingach i spędzają czas na jeżdżeniu autem po mieście.

79. Tworzyć prężnie działające biblioteki z czytelniami i zapleczem do organizowania życia społeczno-kulturalnego.

Miasto powinno dofinansować i zmodernizować biblioteki publiczne. Na osiedlu Podwawelskim mieszka zgodnie z szacunkami ok. 13 000 osób. Tymczasem biblioteka ma niewielki i nieatrakcyjny księgozbiór, praktycznie bez nowości. Brakuje w niej czytelnii oraz miejsca na aktywność społeczną. Mieszkańcy, zwłaszcza ci ubożsi, z trudnościami w poruszaniu potrzebują mieć dostęp do nieodległego miejsca, w którym można spędzić czas, przeczytać gazetę, napić się niedrogiej kawy lub herbaty. Biblioteki pod wieloma względami nie spełniają tym oczekiwań. Gdyby filie Biblioteki Kraków spełniały oczekiwania Mieszkańców pod kątem nowości oraz intensywności wydarzeń kulturalnych, nie mielibyśmy problemu ich kumulacji w centrum kosztem peryferii. Łączy się to bezpośrednio z kwestią zanieczyszczenia środowiska, ponieważ osoby zainteresowane kulturą dojeżdżają do centrum, co wzmacnia korki, natężenie ruchu i przeciążenie komunikacji w centrum miasta.

80. Posterunki Policji

Posterunki Policji powinny być bliżej ludzi. Już samo sąsiedztwo posterunku policji jest gwarancją większego bezpieczeństwa. Miasto rozrasta się, przybywa Mieszkańców a liczba policjantów kurczy się. Bezsensem jest patrol policji, który dojeżdża kilka kilometrów na miejsce patrolu lub interwencji.

81. Stawiać na pasywne budynki

Proekologiczne myślenie o budynkach, to myślenie o samowystarczalności ekonomicznej. Miasto powinno systemem zachęt wywierać wpływ na stosowanie fotowoltaiki, zbiorników retencyjnych na deszczówkę, zielonych dachów itp.

82. Premiowanie przejazdów rowerami

Miasto we współpracy z firmami powinno opracować system premiowania pracowników dojeżdżających do pracy rowerami. Osoby, które najczęściej korzystają z roweru jako środek transportu powinny otrzymywać np. bezpłatne karnety na wydarzenia kulturalne

83. Zróżnicowanie podatków miejskich

Niższe podatki powinny premiować osoby stosujące w swoich nieruchomościach, działalności rozwiązania proekologiczne.

84. Powstrzymać regulowanie rzek

Regulowanie rzek i betonowanie ich brzegów sprawia, że tracą zdolność do samoczynnego oczyszczania.

85. Stawiać na większą bioróżnorodność w parkach i lasach

Należy pozwolić na większą swobodę naturze. Tradycyjne zabiegi pielęgnacyjne w parkach i lasach zabijają w nich życie.

86. Wprowadzić konsultacje z prawdziwego zdarzenia

Konsultacje powinny być przeprowadzane z udziałem Mieszkańców, w trybie i czasie pozwalającym na dyskusję. Nie można na osiedlu, które powstało 50 lat temu realizować postulaty sprzed 20-30 lat. Sytuacja w mieście dynamicznie się zmienia. Gdy powstało osiedle Podwawelskie zaledwie 1 – 2 Mieszkańców bloku poruszało się samochodem. Dzisiaj Kraków jest jednym z najbardziej zmotoryzowanych miast europejskich. Władze miasta muszą na bieżąco badać i analizować sytuację. Bo już dane sprzed 5 lat nie oddają sytuacji na dzień dzisiejszy.